

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти на тему:

«Стратегії управління активами та пасивами банків»

Виконав: студент II курсу,
групи ФБСФР-М2
спеціальності D2 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»
Васильків А.С.

Керівник: доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри фінансів,
Левандівський О.Т.

Рецензент: доктор економічних наук,
професор, професор кафедри обліку і
оподаткування
Сас Л.С.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКІВ.....	6
1.1. Економічна сутність, цілі та завдання управління активами та пасивами банків.....	6
1.2. Характеристика структури активних та пасивних операцій банків.....	12
1.3. Методи оцінювання ефективності управління активами та пасивами банків.....	24
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	37
2.1. Оцінка управління активами АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	37
2.2. Оцінка управління пасивами АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	44
2.3. Аналіз фінансових результатів діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	50
Висновки до розділу 2.....	63
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	64
Висновки до розділу 3.....	74
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	80
ДОДАТКИ.....	86

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах воєнного стану в Україні одним із ключових питань для підтримання стійкості держави є забезпечення стабільності банківської системи. Банки виступають основою фінансової системи, відтак управління їх активами та пасивами визначає не лише прибутковість окремих установ, а й рівень довіри вкладників та контрагентів до всієї банківської системи. Раціональне управління активами та пасивами забезпечує оптимальний баланс між ліквідністю, ризиками та рентабельністю. Зважаючи на те, що сьогодення характеризується зростанням фінансових ризиків, скороченням обсягів ресурсів, зміною процентних ставок та активним впровадженням цифрових технологій у банківську діяльність, особливо важливо формувати дієві стратегії управління фінансовими потоками. Саме тому дослідження проблем і напрямів удосконалення стратегій управління активами і пасивами банків є актуальним завданням сучасної банківської науки та практики. Тема нашого дослідження має особливе значення для України, оскільки ефективна система управління активами й пасивами сприяє підвищенню фінансової стійкості банків, підтриманню ліквідності та покращенню якості кредитного портфеля, що в сукупності забезпечує стабільність національної економіки.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є обґрунтування теоретичних засад, оцінка практичних аспектів і визначення напрямів удосконалення стратегій управління активами та пасивами банків на прикладі АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

1. Розкрити економічну сутність, цілі та завдання управління активами й пасивами банків;
2. Охарактеризувати структуру активних і пасивних операцій банківських установ;

3. Дослідити основні методи оцінювання ефективності управління активами і пасивами;
4. Провести оцінку ефективності управління активами та пасивами АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
5. Визначити ключові проблеми управління активами та пасивами АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в сучасних умовах;
6. Запропонувати шляхи підвищення ефективності управління активами й пасивами банку.

Об'єктом дослідження є процес управління активами та пасивами банківських установ.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні і практичні засади формування й реалізації стратегій управління активами та пасивами банків на прикладі АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: аналіз і синтез – для розкриття сутності управління активами й пасивами; порівняння – для визначення тенденцій розвитку банківських операцій; статичний, горизонтальний та вертикальний аналізи – для оцінки динаміки показників; факторний та коефіцієнтний – для визначення ефективності управління; графічний метод – для наочного подання результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. У роботі уточнено зміст поняття «управління активами та пасивами банку» як комплексної системи стратегічних і тактичних дій, спрямованих на забезпечення фінансової стабільності банківської установи. Подальшого розвитку набули підходи до оцінювання ефективності управління активами та пасивами банків на базі поєднання горизонтального, вертикального, факторного та коефіцієнтного аналізів. Удосконалено рекомендації щодо підвищення ефективності управління активами та пасивами банку із урахуванням взаємозв'язку між чистою процентною маржою та стратегією управління процентним ризиком.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані банківськими установами при розробленні стратегій управління активами та пасивами, а також у процесі вдосконалення внутрішньої політики ризик-менеджменту. Висновки роботи можуть бути корисними для банківських установ у процесі вдосконалення механізмів забезпечення ліквідності, а також у навчальному процесі при вивченні дисциплін фінансово-банківського спрямування.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 3 розділів, 6 підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 85 сторінок тексту, в тому числі 11 рисунків, 17 таблиць та 13 формул, списку використаної літератури з 44 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКІВ

1.1. Економічна сутність, цілі та завдання управління активами та пасивами банків

Управління активами та пасивами банку є ключовим елементом його фінансової стабільності та процвітання, оскільки забезпечує взаємоузгодженість між зобов'язаннями та ресурсами.

Активи банку становлять сукупність економічних ресурсів, які перебувають у розпорядженні банківської установи та використовуються з метою отримання майбутніх економічних вигід. До складу таких активів прийнято відносити грошові кошти, кредитні портфелі, цінні папери, об'єкти нерухомості, а також інші матеріальні й нематеріальні ресурси, які забезпечують виконання фундаментальних функцій банку. Формування активів здійснюється за рахунок власного капіталу та залучених фінансових ресурсів клієнтів, що створює підґрунтя для проведення активних банківських операцій.

Натомість, пасиви банку відображають усі його зобов'язання перед вкладниками, кредиторами чи іншими контрагентами. Вони охоплюють залучені депозити, позику, випущені векселі чи облігації й інші форми фінансування, які, у свою чергу, формують ресурсну базу установи. Пасиви виступають основним джерелом забезпечення активних операцій банку, тому раціональне управління ними дає змогу підтримувати сприятливий рівень платоспроможності й ліквідності, ефективно регулювати структуру капіталу, а також забезпечувати рентабельність банківських операцій. Ефективне управління дозволяє банкам підтримувати баланс між прибутковістю і ризикованістю, що є важливим в умовах нестабільного економічного середовища.

Зважаючи на воєнний стан в Україні, змінюються пріоритети фінансування, що безперечно впливає на економіку яка перебуває у стані структурної перебудови. Крім того через брак людського ресурсу знижується обсяги виробництва. У зв'язку з цим банки щодня стикаються із поширеними загрозами:

- а) неповернення кредитів;
- б) коливання курсу валюти;
- в) нестабільна платоспроможність клієнтів;
- г) схильність до заощадження.

Саме тому, в умовах сьогодення банкам важливо підвищувати рівень фінансової стійкості, враховуючи негативний вплив не лише внутрішніх чинників, а й зовнішніх. Як зазначає Азізова К.М., в умовах нестабільності економіки України необхідно приділяти особливу увагу фінансовій стійкості банку, через те, що якісне управління активами і пасивами, а також ефективне прийняття основних управлінських рішень напряму залежить саме від цієї стійкості, яка, в свою чергу, забезпечує розвиток банківського сектору економіки [1, с.4].

О. Литвинюк висловлює переконання, що сучасні виклики потребують від українських банків утворення цілісного та системного підходу до управління балансом. Ефективність управління передбачається в узгодженні обсягів, строків та структури активу й пасиву банку. У своїй роботі Олександр наголошує, що ці процеси повинні бути динамічними й гнучкими, а також враховувати як внутрішні чинники діяльності банку (капітал, ресурси, кредитна політика), так і зовнішні фактори (ситуація в країні, інтеграційні процеси, світова економічна ситуація і тенденції розвитку на ринку) [2, с. 312].

Важливо зазначити, що немає чіткого і повного визначення терміну «управління активами й пасивами банку», що ставить перед автором завдання вивести його самостійно. Для цього проаналізуємо визначення, надані іноземними та вітчизняними науковцями у табл. 1.1:

Таблиця 1.1

**Підходи до розуміння визначення
«управління активами й пасивами банку»**

Автор (джерело)	Зміст
М. Choudhry [3, с. 15]	Це високий рівень менеджменту, метою якого є управління процентним ризиком та ризиком ліквідності.
J. Sinkey [1, с. 5]	Це система управління всім балансом банку, а не окремими його складовими частинами, враховуючи різні варіанти ставок відсотків та рівень ліквідності.
P. Rose [1, с. 5]	Це означає створення стратегії та виконання дій, щоб структура балансу відповідала її стратегічним планам.
К. Азізова [1, с. 6-7]	Це процес цілеспрямованого впливу на банківські активи й пасиви за допомогою обраних методів чи систем заходів задля досягнення поставлених цілей.
С.Ярошенко [4, с. 858]	Це комплексний процес стратегічного та оперативного управління фінансами, що сприяє збалансованості активів та пасивів.
О. Литвинюк [5, с. 41]	Це комплексна система, спрямована на оптимізацію структури балансу, мінімізацію ризиків, забезпечення нормативів ліквідності та максимізацію ринкової вартості банку.

Виходячи з наданих визначень, можна зробити висновок, що всі автори притримуються приблизно того ж самого розуміння поняття «управління активами й пасивами банку», визначаючи його, як систему управління ризиками і зобов'язаннями банку задля забезпечення його прибутковості. Проте, на думку автора ці терміни охоплюють здебільшого лише теоретичний аспект банківської справи, і тому не цілковито відображає сутність цих процесів.

Очевидно, кожен банк прагне максимізувати свою ринкову вартість, але процес управління не обмежується арифметичним підсумовуванням. Це складний поетапний стратегічний процес, який повністю неможливо спрогнозувати, адже ми живемо в умовах постійного зовнішнього економічного ризику. Оптимальним підходом до управління активами та пасивами банку є орієнтація на чітко визначені стратегічні й тактичні цілі, що забезпечує узгодженість управлінських рішень із поточними і перспективними потребами банківської діяльності. Такий підхід створює передумови для підвищення адаптивності банку, його здатності ефективно функціонувати за умов економічної турбулентності, зростання ризиків і напруги та структурних змін у фінансовому середовищі. Пропонуємо розглянути детальніше найпоширеніші виклики які ставлять перед собою банківські установи та способи їх вирішення у таблиці 1.1.

Таблиця 1.2

Зв'язок процесу управління активами та пасивами

Цілі	Завдання	Результат
Забезпечення належного рівня ліквідності і платоспроможності	Регулярний моніторинг і регулювання співвідношення активів і пасивів відповідно до їх ступеня ліквідності	Досягнення збалансованості структури активів і пасивів
	Забезпечення достатнього рівня грошових ресурсів для виконання зобов'язань банку в короткостроковій перспективі	Підтримання стабільної ліквідності та здатності банку своєчасно виконувати платіжні зобов'язання

Продовження табл. 1.2

Цілі	Завдання	Результат
Ефективне управління ринковими ризиками	Контроль та прогнозування динаміки відсоткових ставок, валютних курсів і строків за банківськими інструментами	Зростання процентного доходу завдяки оптимізації управління відсотковими ризиками
	Визначення допустимого рівня ризику для забезпечення фінансової гнучості банку	Зменшення впливу коливань ринкових параметрів на фінансові результати діяльності банку
Підтримання фінансової стабільності банку	Аналіз внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на стабільність банківської діяльності	Формування якісної системи управління активами та пасивами, яка враховує вплив факторів
	Удосконалення політики управління ризиками та резервування активів	Підвищення надійності банку в умовах економічної нестабільності
Забезпечення належного рівня прибутковості	Проведення детального аналізу структури доходів і витрат	Збільшення рентабельності банківських операцій
	Оптимізація ресурсів між кредитними, інвестиційними та депозитними операціями	Досягнення максимальної прибутковості за рахунок раціонального поєднання

Продовження табл. 1.2

Цілі	Завдання	Результат
Оптимізація структури активів і пасивів	Моделювання оптимального співвідношення активів і пасивів з урахуванням прогнозованої дохідності та рівня ризику	Формування оптимального портфеля активів пасивів, що забезпечує стабільний дохід
	Використання аналітичних інструментів для визначення найефективнішої структури балансу	Зростання ефективності використання фінансових ресурсів і зменшення ризику дисбалансу

Із вищезазначеного, можемо зробити висновки, що управління активами та пасивами банку становить фундаментальний елемент банківського менеджменту, який спрямований на досягнення оптимальної збалансованості між прибутковістю ризиком та ліквідністю. Його економічна сутність полягає у цілеспрямованому формуванні та коригуванні структури балансу банку відповідно до змін як і зовнішнього, так і внутрішнього середовища та окремо до внутрішніх потреб установи. У сучасних умовах нестабільності фінансових ринків, зростання процентних і валютних ризиків, а також динамічних змін макроекономічних параметрів, управління активами й пасивами набуває стратегічного характеру, оскільки забезпечує стійкість і конкурентоспроможність банку. Основними цілями такого управління є підтримання ліквідності, стабільності й прибутковості, тоді як його завдання зводяться до постійного моніторингу, прогнозування, аналізу та моделювання структури активів та пасивів. Результатом ефективного реалізації цього процесу стає здатність банку швидко адаптуватися до змін економічного середовища,

мінімізувати ризики, забезпечувати стійке зростання фінансових результатів і підтримувати довіру не лише клієнтів, а й інвесторів. Отже, управління активами і пасивами виступає не лише технічним інструментом фінансового регулювання, а й ключовим механізмом стратегічного розвитку банку в умовах сучасних економічних викликів.

1.2. Характеристика структури активних та пасивних операцій банків

Структура активних і пасивних банківських операцій є фундаментальним елементом функціонування сучасної банківської системи, оскільки саме через ці операції формується баланс між ресурсною базою, прибутковістю та ризиковим профілем фінансових установ. Пасивні операції відображають процеси акумулювання банком фінансових ресурсів, тоді як активні – способи їхнього розміщення з метою отримання прибутку, підтримання ліквідності та реалізації основних економічних функцій банківського посередництва. Взаємозв'язок між цими двома складовими має системний характер і визначає фінансову стійкість банку, його здатність реагувати на зміни макроекономічного середовища, а також дотримуватися нормативних вимог центральних банків і міжнародних регуляторних стандартів.

Пасивними називають операції, у результаті яких банки формують власні, залучені та запозичені фінансові ресурси. Як зображено в рис. 1.2 сутність пасивних операцій полягає у залученні коштів через різні види депозитів і ощадних внесків, запозиченні ресурсів шляхом отримання міжбанківських кредитів, емісії цінних паперів, формуванні власного капіталу установи, а також проведенні інших операцій, що сприяють збільшенню обсягу грошових ресурсів у пасивах балансу комерційного банку [6, с. 309].

Аналізуючи роботи Мишкіна Ф.С., Савлука М.І. та Мороза А.М., доцільно поділити пасиви банку на три окремі групи які об'єднували б

однорідні операції. Необхідність такого поділу зумовлено перш за все відмінностями у джерелах їх формування, а також економічному змісті, див. рис. 1.1.

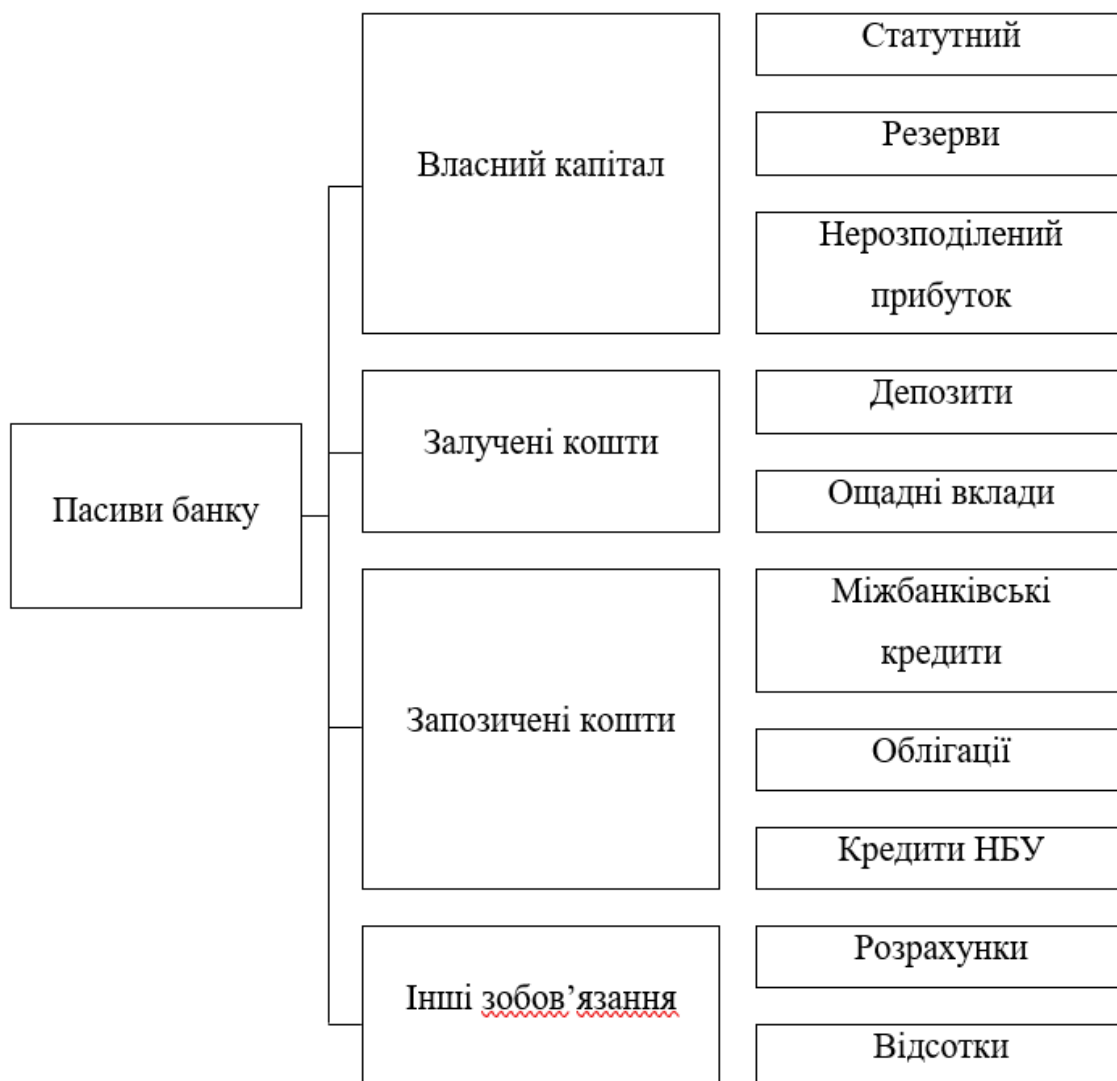

Рис. 1.1 Структура пасивів банку

Пасиви банку формують фінансову основу діяльності банку, а наведена структура відображає головні джерела ресурсів, які забезпечують функціонування установи.

Чільне місце в цій системі становить власний капітал банку, оскільки він є основою незалежності банківської установи за рахунок того, що формується із капіталовкладень засновників чи акціонерів, а також нерозподіленого прибутку. Залучені кошти є основною частиною ресурсної бази банку, яка формується

переважно у вигляді депозитів вкладників, які передають банку кошти на тимчасове користування з метою отримання доходу. Тим часом запозичені кошти носять тимчасовий характер і застосовуються переважно для розширення обсягу активних операцій та забезпечення ліквідності за рахунок кредитів інших банків, випуску боргових цінних паперів чи позик центрального банку [7, с.872; 8, с. 462].

На нашу думку, доречно буде розглянути сучасний стан пасивних операцій банку, оскільки сьогодення тенденція до цифровізації, зокрема сфери банкінгу, створює нові можливості для формування і структуризації пасивних операцій. Юлія Глущенко та Марія Ведмідь у своєму дослідженні «Діджиталізація та цифрові трансформації банківської системи України» доходять до висновку, що цифровізація банківської системи нашої держави забезпечує не лише спрощення взаємодії клієнтів із банківськими послугами, а й впливає на спосіб залучення ресурсів, зокрема збільшується роль дистанційних депозитних продуктів і мобільного банкінгу в процесі акумулювання коштів клієнтів [9, с. 83]. За таких умов, впроваджуючи цифрові технології, банк охоплює ширшу клієнтську базу, яка не залежить від фізичних відділень банку, тим самим стабілізує пасивну базу за рахунок ширшого залучення коштів.

У контексті пасивних операцій важливо виділити кілька ключових впливів діджиталізації. По-перше, підвищення доступності зручності онлайн-депозитів та мобільних рахунків стимулює клієнтів розміщувати кошти в банку, тим самим зростає кількість стабільних залучених коштів. Зокрема, в дослідженні «Вплив цифровізації на трансформацію банківського сектору» зафіксовано, що саме діджиталізація впливає на залучення депозитних ресурсів, оскільки підвищує рівень зручності й доступності, зменшує трансакційні витрати, розширює ринок, спрощує користування, підвищує прозорість банку, створює конкурентоспроможність на ринку. Впровадження цифрових зручностей для банку означає ефективніше залучення нових клієнтів і утримання вже залучених, збільшуючи депозитні обсяги [10, с. 111].

По-друге, діджиталізація дозволяє банку краще управляти поведінкою клієнта та ризиками відтоку ресурсів. Використання мобільних додатків, регулярні повідомлення в месенджерах, індивідуалізовані пропозиції – все це знижує ймовірність швидкого відтоку коштів, що безпосередньо впливає на надійність пасивної бази банківської установи.

Проте, така трансформація вимагає від банку інвестування в сферу технологічного управління. З одного боку, скорочуються витрати на обслуговування депозитів завдяки автоматизацію і оскільки це здійснюється дистанційно, але з іншого – зростає необхідність утримання інтернет-технологій, а також виникає потреба забезпечити їх кібербезпеку, що може впливати на вартість залучених коштів у довгостроковій перспективі. Доцільно згадати статтю Сергія Шелудька «Цифровізація банківської діяльності в Україні як виклик і рушій у забезпеченні фінансової безпеки». Автор досліджував цю тему в контексті порівняння довіри українців до інтернет-банкінгу на етапі його зародження та в умовах воєнного стану, і дійшов до висновку, що до початку повномасштабного вторгнення цифрові зміни мали позитивний вплив на ефективність безпеки банківської системи, проте сьогодні, за рахунок меншої довіри клієнтів, а також надзвичайних заходів, застосованих НБУ для адаптації в умовах воєнного стану, показники ефективності знизились [11, с. 7].

Таким чином, діджиталізація банківської діяльності виступає ключовим фактором модернізації пасивних операцій банку, так як вона впливає на доступність залучення ресурсів, збільшення частки цифрових депозитів та зниження ризику відтоку коштів. Проте, в умовах воєнного стану в Україні банкам необхідно адаптувати свої моделі пасивних операцій під умови цифрового середовища: запроваджувати продукти дистанційного розміщення коштів, впроваджувати механізми утримання клієнтів через цифрові сервіси й оптимізувати вартість залучення ресурсів, і, щонайважливіше забезпечувати посилену фінансову безпеку інтернет-банкінгів, що в умовах сьогодення стає не менш важливим, ніж просто обсяг залучених коштів.

У свою чергу, активні операції визначають ефективність використання залучених ресурсів і формують основну частину прибутку банків. Згідно з вітчизняною науковою традицією, активні операції за економічним змістом класифікують на: кредитні, інвестиційні, розрахунково-касові, валютні, фондові операції, а також операції з дорогоцінними металами, див. рис. 1.2.

Беручи за основу роботи Малиновської І. О. та Бурковської А. В., доцільно поділити активні операції банку на шість груп, де кожна виконує специфічні функції у структурі активів. Перш за все, кредитні операції, як традиційно центральна частина активних операцій, формують основну частку прибуткових активів. Другі за значенням, інвестиційні – націлені на довгострокове вкладення коштів банку у цінні папери держави чи корпорації, наповнення власного інвестиційного портфелю, а також придбання часток у статутних капіталах підприємств. Валютні операції, в свою чергу, полягають в купівлі чи продажу іноземної валюти на вітчизняному й міжнародному ринках, операції обміну та арбітраж. Слід виділити ще один підвид активних операцій, а саме фондові операції, які передбачають управління портфелем власних цінних паперів та активну участь банку у фондовому ринку. Тим часом, операції з дорогоцінними металами доповнюють структуру активів та водночас підсилюють диверсифікацію банківського портфелю через купівлю та продаж банківських металів та розміщення металевих депозитів.

Комплекс зображених груп операцій створює монолітну систему активних операцій банку, які забезпечують його фінансову стійкість, прибутковість та гнучкість реагування на всі ринкові зміни. З погляду управління активами також важливо враховувати як строкову структуру і якість активів, так і співвідношення між ними та залученими пасивами. У згаданих роботах авторів виділено, що від ефективної організації активних операцій залежить не лише дохідність банківської установи, а й ризик-профіль, ліквідність та капітальна достатність банку. [12, с. 28; 13, с. 147]

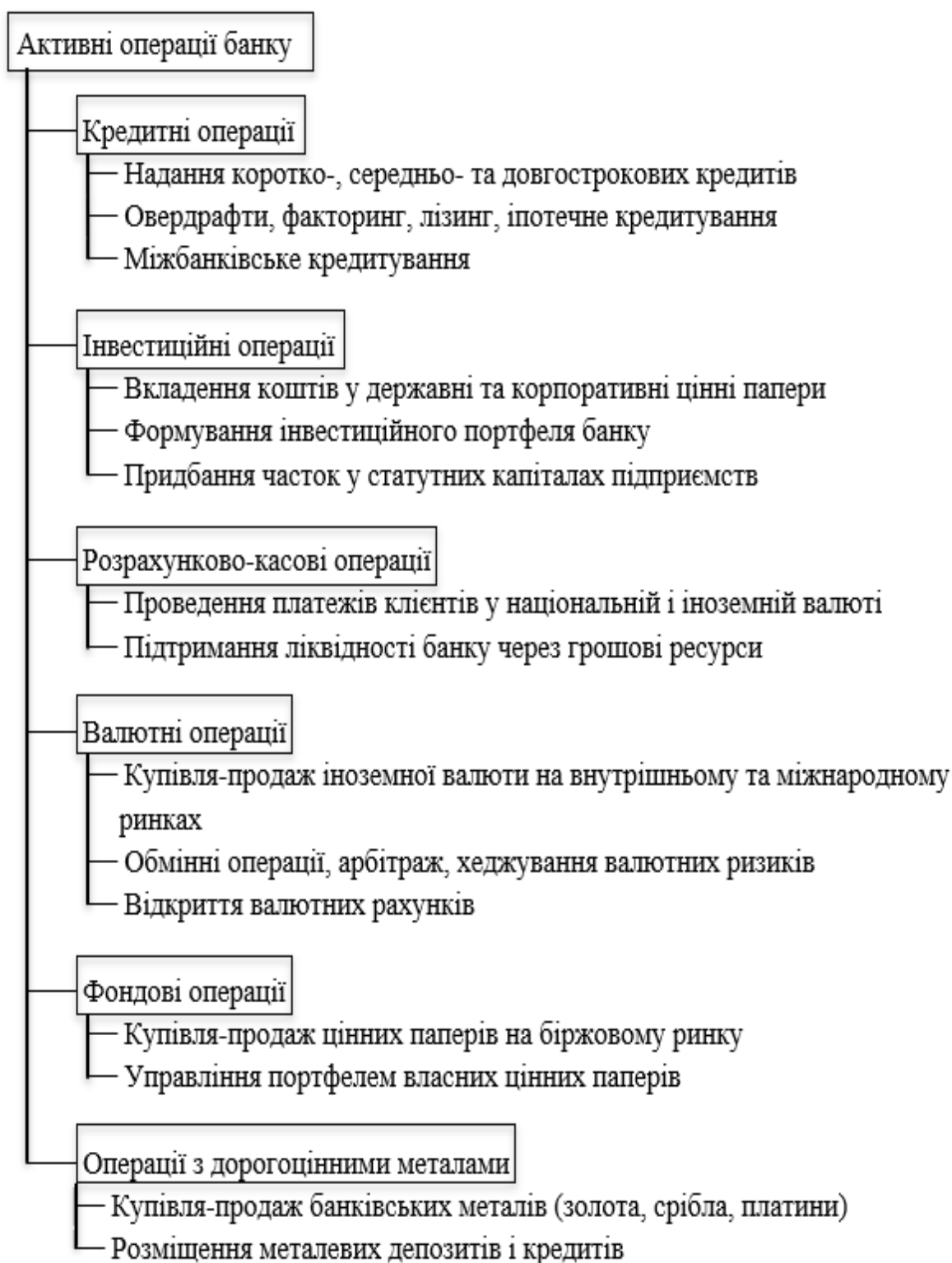

Рис. 1.2 Структура активних операцій банку

Важливо зазначити, що діджиталізація справила значний вплив на активні операції банку. Одним із найбільш чутливих до цифрової трансформації видів

активної діяльності банку є кредитування. Мобільні застосунки та автоматизовані системи оцінювання кредитоспроможності клієнтів значною мірою зменшили часові та інформаційні бар'єри для отримання позики. На практиці, клієнт може без візиту до відділення або тривалих процедур перевірки оформити кредит чи розстрочку повністю онлайн, що підтверджується умовами продуктів найбільшого українського нео-банку Monobank. Таке спрощення процедури розширило доступ до кредитів та сприяє фінансовій інклюзії, проте, водночас, підвищує ризик кредитування клієнтів з недостатньо перевіреною платоспроможністю, що в дослідженнях Джагтіані Д. та Лем'є К. асоціюється з підвищенням частоти дефолтів у сегменті цифрових позик [14, с. 35].

Якщо говорити про факторинг, то слід процитувати начальницю відділу факторингового фінансування ОТП Банк Ліну Заїку, за її словами, діджиталізація позитивно вплинула на спрощення процедури взаємодії з клієнтом та зменшення витрат на паперову обробку. Запровадження штучного інтелекту та перехід на повний електронний документообіг сприяв у перевірці підтверджуючих документів та видачі заявок на фінансування [15].

Продовжуючи розгляд впливу діджиталізації на активи банків, варто згадати й інвестиційні операції, в яких зміни відбулися від аналітики інструментів до їх придбання чи продажу через електронні платформи. До прикладу, впровадження цифрових каналів дозволило банкам швидше реагувати на зміни ринку, автоматизувати процеси ухвалення рішень та модернізувати систему моніторингу портфелів [16, с. 24].

У сучасному бухгалтерському обліку банків більшість фінансових активів такі як кредити, цінні папери та грошові кошти підпадають під дію стандарту МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [17]. Застосування цього стандарту передбачає, що активи класифікуються відповідно до того, як банк планує ними керувати, а саме утримувати до погашення, поєднувати отримання грошових потоків із періодичним продажем, або здійснювати торгівлю для отримання прибутку від зміни ринкової вартості.

У результаті, портфель банку може поділятися на три основні категорії. Пропонуємо наочно розглянути дані інструменти у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

**Порівняння мети та оцінювання фінансових
інструментів, що утримуються [18, с.67, с.95, с.149]**

Мета	Оцінювання
Утримуються з метою отримання контрактних грошових потоків	За амортизованою собівартістю
Утримуються з метою продажу або для інших цілей	За справедливою собівартістю через інший сукупний дохід
Утримуються з метою торгівлі	За справедливою вартістю через прибуток або збиток

Особливою складовою цього стандарту також є модель очікуваних кредитних збитків, яка вимагає від банків формувати резерви не на підставі вже реалізованих втрат, а на підставі прогнозованих, тобто потенційних ризиків. Модель передбачає три стадії, а саме активи зі збереженим кредитним ризиком, активи з істотним збільшенням ризику та дефолтні активи. Перехід між стадіями змінює як величину резервів, так і обліковий підхід, що суттєво впливає на оцінку вартості кредитного портфеля, фінансовий результат та рівень капіталу [18, с.18].

З позиції управління активами важливо враховувати, що активи, які оцінюються за справедливою вартістю, мають принципово інший вплив на ризик-профіль банку. Дані активи схильні до ринкових коливань, що вимагає систематичного моніторингу процентного та ринкового ризику, тоді як активи, оцінювані за амортизованою собівартістю, формують більш стабільний грошовий потік і мають нижчу мінливість капіталу.

Після кризи 2008-2009 років міжнародна банківська спільнота запровадила пруденційні вимоги для підвищення короткострокової стійкості

банків – однією з ключових складових став коефіцієнт покриття ліквідністю. Метою даного коефіцієнта є забезпечення наявності достатнього запасу високоякісних ліквідних активів, які банк може швидко конвертувати в готівку без значної втрати вартості, щоб витримати тридцятиденний стрес-сценарій чистих відтоків грошових коштів.

Високоякісні ліквідні активи поділяються за якістю та ліквідністю на три основні рівні:

1. Рівень 1 – активи найвищої якості, які не підлягають під коригуючий коефіцієнт при включенні в запас таких активів. Зазвичай сюди відносять готівку, залишки в НБУ, державні боргові інструменти найвищого кредитного рейтингу.

2. Рівень 2А – високоліквідні депоновані папери середньої якості які підлягають під коригуючий коефіцієнт при включенні в запас таких активів. Зазвичай сюди відносять деякі державні папери, високоякісні корпоративні облігації.

3. Рівень 2Б – активи з нижчою ліквідністю або з низькою кредитною якістю, до яких застосовується коригуючий коефіцієнт та суворіші обмеження за вагою при включенні в запас таких активів. Зазвичай сюди відносять боргові цінні папери, які випускаються органами місцевої влади, корпоративні та іпотечні папери більш низької категорії.

Важливо відмітити, що рівні 2А та 2Б у сумі обмежують частку другого рівня у загальному високоякісних ліквідних активів разом із застосуванням коригуючого коефіцієнта. У міжнародному стандарті цей ліміт становить 40% після застосування дисконту, при цьому, рівень 2Б додатково обмежують, до прикладу не більше 15% окремо. Метою даного обмеження є гарантування того, що основний запас високоякісних ліквідних активів залишається сформованим переважно з найбільш ліквідних інструментів [19, с.10].

Можна зробити висновок, що для системи управління активами та пасивами значення концепції високоякісних ліквідних активів дає змогу формувати запас ліквідних активів і моделювати потреби в короткостроковій

ліквідності при різних сценаріях відтоків. З іншого погляду, тип активів у даній концепції визначає їхню дохідність, до прикладу рівень 1 зазвичай має найнижчу дохідність, тоді як рівні 2А та 2Б дають вищу дохідність, але з більшим ризиком і обмеженнями включення до високоякісних ліквідних активів. Тому, це наштовхує на думку, що це компроміс між бажаною прибутковістю портфеля і вимогами стійкості ліквідності.

Пропонуємо наочно розглянути ознаки та відмінності між даними рівнями у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

**Порівняльна характеристика категорій
високоякісних ліквідних активів за рівнями [19 с.10]**

Ознака	Рівні		
	1	2А	2Б
Активи	Готівка, резерви в НБУ, держоблігації	Державні папери, високоякісні корпоративні облігації	Корпоративні папери нижчої категорії, боргові цінні папери
Дисконт	0%	15%	25%
Ліміт	Необмежено	$2А+2Б<40\%$	$2Б<15\%$
Мінливість ціни	Низька	Середня	Вища
Вплив на дохідність портфеля	Низька	Середня	Вища

Варто також розглянути пасиви з боку комплексу джерел фінансування, який прийнято називати фандинговою структурою, яка визначає склад, стабільність та вартість ресурсів, які формують пасивну частину балансу. На відміну від традиційного поділу пасивів на депозити, кредити та капітал, цей підхід розглядає пасиви саме як джерела фінансування, які відрізняються

строковістю, чутливістю до ринкових ставок, стійкістю до відтоків та рівнем концентрації. Ключовими складовими фандингової структури прийнято відносити:

- а) власний капітал;
- б) депозитна база;
- в) міжбанківські кредити та операції рефінансування;
- г) боргові цінні папери;
- д) ресурси міжнародних фінансових організацій.

Якість даної структури визначається рівнем диверсифікації джерел, збалансованістю строків, співвідношенням стабільних та мінливих пасивів, а також їхньою чутливістю до процентних змін. Згідно Постанови Національного банку України №64 «Про організацію системи управління ризиками в банках України» підкреслюється, що банк повинен забезпечити належне управління своїми джерелами фінансування та їх концентрацією, а також підтримувати достатній рівень стабільних пасивів [20].

Також однією з важливих характеристик пасивів є їхня чутливість до змін процентної ставки. Пасиви з фіксованою ставкою залишаються стабільними протягом усього строку дії договору, тоді як пасиви з плаваючою ставкою переоцінюються залежно від ринкових умов, що створює ризик зміни вартості фандингової структури. Банки з великою часткою короткострокових депозитів стають більш вразливими до потрясінь від процентної політики, зокрема до підвищення облікової ставки НБУ.

Водночас номінальна строковість депозитів не завжди відображає реальну поведінку. У світовій практиці, зокрема й в Україні, застосовується концепція поведінкової строковості, згідно з якою депозити поділяються на стабільні та мінливі. До стабільних прийнято відносити ті, які клієнти фактично не вилучають при короткостроковому депозиті або можливості дострокового розірвання [21, с.2].

З погляду на управління активами та пасивами загалом, важливо застосовувати ризик концентрації, так як він є фундаментальним елементом

системи управління, оскільки надмірна залежність від одного типу активів або джерел фінансування підвищує вразливість банку до ринкових, кредитних та ліквідних потрясінь.

У активній частині балансу концентрація може проявлятися у формі надмірної частки кредитів одній галузі, одному позичальнику або групі пов'язаних контрагентів. Згідно Постанови Національного банку України №368 «Про затвердження Положення про порядок визначення регулятивного капіталу банків України» ці вимоги відображені у наступних пруденційних нормативах:

1. Н7 – максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента.
2. Н9 – максимальний розмір кредитного ризику за операціями з пов'язаними особами [22].

У пасивній частині ризик концентрації виникає при значній залежності банку від обмеженої кількості великих вкладників або від одного типу ресурсів, до прикладу переважання строкових депозитів населення без альтернативних джерел фінансування.

Таким чином, сучасна структура банківських активів і пасивів має оцінюватися за вищепереліченими методами. Пропонуємо наочно розглянути інтегрований підхід до структури балансу в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Класифікація методів структури активів та пасивів за типом та характерними рисами

Тип	Характерні риси
Обліковий	Класифікація за МСФЗ
Ліквідності	Класифікація за високоякісними ліквідними активами
Фандинговий	Джерела пасивів, диверсифікація, строковість

Продовження табл.1.5

Тип	Характерні риси
Поведінковий	Повторність депозитів, відтік, чутливість до ставок
Ризиковий	Концентрація, кредитний ризик, ринкові та процентні ризики

Такий підхід забезпечує цілісне й реалістичне уявлення про баланс банку, що дає змогу прогнозувати грошові потоки, оцінювати ліквідність і резерви, управляти ризиками, планувати фінансування та капітальну стратегію

1.3. Методи оцінювання ефективності управління активами та пасивами банків

Ефективне управління активами та пасивами неможливе без чіткого розуміння механізмів формування та використання ресурсної бази банку. Саме тому при реалізації фінансової політики доцільно застосовувати різноманітні аналітичні методи, що забезпечують об'єктивну оцінку результативності цих процесів.

Горизонтальний аналіз полягає в порівнянні окремих складових звітності чи балансу за декілька звітних періодів з метою виявлення тенденцій темпів зниження або збільшення значень цих складових. До прикладу, аналізуючи банківську діяльність доцільно порівнювати показники активів, пасивів або їх окремих елементів за певний період визначаючи абсолютні прирости, коефіцієнти росту та темпи зростання. В контексті даної теми згаданий метод дає можливість визначити, як змінюються обсяги окремих складових активів, наприклад кредитного портфелю, ринкових інвестицій, чи пасивів, наприклад строкових депозитів чи позик і зорієнтуватись у відповідності темпу їх

зростання тим стратегіям, що були передбачені правлінням банку щодо ліквідності, ризиків чи дохідності [23].

Вертикальний аналіз спрямований на вивчення структури активів та пасивів банківської установи на один звітний період. Він передбачає визначення питомої ваги у відсоткових значеннях кожного елементу балансу відносно загальної суми активів чи пасивів. Це дозволяє оцінити частки складових активів та пасивів, тим самим допомагає визначити наявність чи відсутність надмірної концентрації показника в окремих структурних частинах, і передбачити пов'язані з цим ризики [24, с. 25].

Складнішим і глибшим методом оцінювання ефективності управління активами і пасивами банку є факторний аналіз, оскільки він зводиться до дослідження впливу багатьох факторів на ключові фінансові показники банку. Завдяки цьому аналізу можна побудувати багатофакторні моделі, які включають взаємозв'язки між чинниками, що впливають на управління активами та пасивами, таким чином отримати найбільш обґрунтовану оцінку ефективності банківської діяльності. Коломієць А. та Даниленко О. підкреслюють, що факторний аналіз дозволяє визначити причини зміни абсолютних і відносних фінансових показників, а також визначити вплив окремих причин на зміну фінансового показника, що аналізується [25, с. 170]. В контексті управління активами та пасивами банку факторний аналіз доцільно проводити, щоб визначити які саме внутрішні чи зовнішні чинники впливають на небажані зміни і надати підґрунтя для стратегічних рішень правління.

Коефіцієнтний аналіз є ще одним важливим засобом оцінки ефективності управління активами і пасивами. Цей інструмент передбачає розрахунок і інтерпретацію різних фінансових коефіцієнтів, які відображають основні аспекти діяльності банку – ліквідності, платоспроможності, прибутковості, рівня ризику. У банківському секторі ці коефіцієнти дозволяють не лише оцінити внутрішню структуру діяльності, а й порівняти результати з іншими банківськими установами, відстежити динаміку і виявити середньогалузеві чи нормативні орієнтири [26, с. 35-36].

Одними із центральних показників, що використовуються в коефіцієнтному аналізі, є коефіцієнти ліквідності, які характеризуються здатністю банку вчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед клієнтами. Одним із найчастіше використовуваних показників є коефіцієнт миттєвої ліквідності, який полягає у співвідношенні високоліквідних активів до поточних зобов'язань. Іншим є загальний коефіцієнт ліквідності, що обчислює увесь ліквідних активів по відношенню до зобов'язань або активів загалом. Варто наголосити, що аналіз ліквідності за допомогою коефіцієнтів є традиційним підходом і дозволяє банку оцінити, наскільки оперативно він може виконати свої зобов'язання [27, с. 204].

Формула коефіцієнту миттєвої ліквідності:

$$K_{мл} = \frac{BA}{ПЗ} \quad (1.1)$$

де ВА – високоліквідні активи (грошові кошти, залишки на кореспондентських рахунках, високоліквідні цінні папери),

ПЗ – поточні зобов'язання банку (вимоги до погашення протягом найближчого часу).

Орієнтовні нормативні значення коефіцієнту миттєвої ліквідності:

- а) високий рівень: понад 0,3;
- б) бажане значення: не нижче 0,2-0,25;
- в) недостатній рівень: менше 0,2.

Позитивний результат, тобто перевищення бажаного рівня сигналізує про стабільний запас ліквідних активів і низьку ймовірність дефолту за негайними виплатами. Водночас надмірно високі значення можуть свідчити про неефективне використання активів, що не приносять доходу.

Нейтральний результат, який характеризується наближеністю до мінімально прийнятних меж, означає умовно достатню ліквідність, за якої банк

здатен виконувати зобов'язання, проте залишає обмежений запас в разі раптового відтоку ресурсів.

Низьке ж значення коефіцієнта свідчить про дефіцит найбільш ліквідних активів, що обмежує можливість банку негайно виконувати вимоги клієнтів. Такий стан підвищує ризик втрати довіри та може вимагати залучення термінових ресурсів.

Таким чином, коефіцієнт миттєвої ліквідності дозволяє оцінити здатність банку оперативно погашати короткострокові зобов'язання. Формування достатнього рівня миттєвої ліквідності є необхідною умовою стійкості банківської діяльності, тоді як систематичне відхилення від нормативних орієнтирів потребує коригування структури активів і залучених коштів.

Формула коефіцієнту загальної ліквідності:

$$K_{\text{зл}} = \frac{A}{\text{Заг}} \quad (1.2)$$

де A – сукупні ліквідні активи (високоліквідні активи, короткострокові кредитні вкладення, ліквідні цінні папери тощо),

Заг – усі зобов'язання банку незалежно від строку погашення.

Орієнтовні теоретичні нормативи коефіцієнту загальної ліквідності:

- а) підвищений резерв ліквідності: понад 1,3;
- б) оптимальне значення: 1-1,2 і більше;
- в) недостатній рівень: менше 1.

Підвищений результат сигналізує про стійкий рівень ліквідності, що дозволяє банку гнучко реагувати на потреби ринку.

Нейтральний результат означає збалансованість між активами й зобов'язаннями, однак вказує на відсутність достатнього запасу на випадок несприятливих змін на ринку.

Негативний результат свідчить, що ліквідних активів недостатньо для покриття зобов'язань, і це становить потенційну загрозу для стабільної діяльності, тому потребує перегляду активних і пасивних операцій.

Відповідно, загальний коефіцієнт ліквідності відображає здатність банку виконати свої зобов'язання за рахунок активів, що можуть бути реалізовані у короткі строки. Підтримання значення більше одиниці є критично важливим для довгострокової фінансової стабільності.

Ще однією групою значущих показників в аналізі банківської діяльності є коефіцієнти платоспроможності. До них традиційно відносять коефіцієнт достатності власного капіталу, коефіцієнт левериджу, а також співвідношення між власним капіталом та зобов'язаннями чи загальними активами. Ці показники спрямовані на оцінку здатності банку покривати можливі збитки, витримувати негативні шоки, забезпечувати довіру вкладників та кредиторів [28, с. 4].

Для оцінки ефективності використання активів і ресурсу власного капіталу банку застосовують коефіцієнти рентабельності. Найважливішими є коефіцієнт ROA, який показує наскільки ефективно банківська установа використовує свої активи для отримання прибутку, та ROE, який демонструє наскільки ефективно банк використовує кожен гривню залучених власних коштів для отримання прибутку.

Одним із ключових показників ефективності управління активами й пасивами банку є чиста процентна маржа банку, далі ЧПМ. Коефіцієнт відображає співвідношення різниці між процентними доходами (ПД), які генерує банк з активів та процентними витратами (ПВ), котрі сплачуються банком за залученими ресурсами до суми прибуткових активів (А). Таким чином, чиста процентна маржа дає змогу оцінити наскільки ефективно банківська установа використовує свої активи та пасиви у операціях.

$$\text{ЧПМ} = \frac{\text{ПД} - \text{ПВ}}{\text{А}} \times 100 \quad (1.3)$$

Пропонуємо наочно розглянути різницю між даними показниками у табл. 1.6.

Таблиця 1.6

Економічний зміст основних показників рентабельності банку

Назва показника	Формула розрахунку	Економічна сутність
Рентабельність активів (ROA)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}} \times 100$	Наскільки ефективно банк використовує свої активи для формування чистого прибутку
Рентабельність власного капіталу (ROE)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \times 100$	Наскільки вигідно банк використовує власний капітал, отриманого з коштів акціонерів
Чиста процентна маржа (ЧПМ)	$\frac{\text{Процентні доходи} - \text{Процентні витрати}}{\text{Прибуткові активи}} \times 100$	Наскільки результативно банк заробляє на різниці між процентними доходами та витратами

Метою управління активами та пасивами банку є максимізація ЧПМ або утримування його на достатньому рівні враховуючи ліквідність, процентний чи валютний ризики. Якщо чиста процентна маржа є високою чи стабільною, це свідчить про те, що банк ефективно трансформує залучені пасиви в активи з вищою дохідністю, контролюючи витрати на ресурси. Натомість зниження цього коефіцієнта сигналізує, до прикладу, про підвищення витрат на залучення ресурсів, зниження дохідності активів або збільшення частки непрацюючих кредитів.

Варто також окреслити й інші чинники які впливають на чисту процентну маржу, зокрема:

1. Процентні ставки на ринку. Дослідження Лотти Г. та Крістофа М. демонструє, що банкам вигідно кредитувати за довгими строками під вищу ставку, а фінансуватися короткими строками за нижчу [29, с. 4].
2. Структура активів і пасивів за строками. Великий терміновий розрив між активами та пасивами дають вище значення маржі банкам, але це тягне за собою більший процентний ризик [30, с. 25].
3. Вартість залучення пасивів і конкуренція на ринку депозитів. Підвищення вартості ресурсів змушує банк підвищувати ставки по активах або знижувати маржу [31].
4. Макроекономічні умови та монетарна політика. Зміни облікової ставки, ліквідності банківської системи а також структурні зміни у фінансовому секторі впливають на процентну маржу [32, с. 379].

Одним із базових методів є також аналіз процентного ризику у термінах розривів(далі ГЕП). Його сутність полягає у порівнянні обсягів чутливих до зміни процентних ставок активів і пасивів, які мають однакові часові горизонти переоцінки. Статистичний геп визначається за наступною формулою:

$$\text{ГЕП} = \text{АПК} - \text{ППК} \quad (1.4)$$

де АПК – активи, які чутливі до процентної ставки;

ППК – пасиви, чутливі до процентної ставки.

Додатній ГЕП означає виграш банку при зростанні ставок, натомість негативний означає втрати. У міжнародній практиці цей метод використовується як базовий інструмент короткострокової оцінки процентного ризику [33, с.27-28].

Важливо зазначити, що ГЕП аналіз має низку суттєвих обмежень, які знижують його точність у вимірюванні процентного ризику. Передусім він оперує лише номінальними обсягами активів і пасивів, не враховуючи часову

структуру цих грошових потоків, тобто коли саме відбуваються платежі чи переоцінка ставок. Крім того, метод розглядає активи й пасиви як повністю чутливі всередині визначеної часової групи, хоча на практиці частина інструментів може реагувати на зміну ставок часткового, або зі зміщенням у часі. Ще одним вагомим обмеженням є те, що ГЕП аналіз не оцінює зміну економічної вартості інструментів, а лише вплив на поточний процентний дохід, тому він є ефективним лише для короткострокової горизонтальної оцінки, але не для стратегічного управління ризику.

Саме ці недоліки й обумовлюють необхідність використання іншого інструмента, а саме дюрації, яка враховує часову розділеність потоків та дає змогу оцінити вплив змін ставок на економічну вартість активів та пасивів. Дюрація Маколея визначається за формулою:

$$D = \frac{\sum_{t=1}^n t \times \frac{ПГ_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=1}^n \frac{ПГ_t}{(1+r)^t}} \quad (1.5)$$

де t – період отримання грошового потоку;

$ПГ_t$ – потік грошових коштів у період отримання грошового потоку;

r – ставка дисконту

На основі дюрації розраховується показник ДГЕП за формулою:

$$ДГЕП = ДА - (З \div А) \times ДП \quad (1.6)$$

де $ДА$ – дюрація активів;

$ДП$ – дюрація пасивів;

$А$ – загальна сума активів;

$З$ – загальна сума зобов'язань.

Позитивний ДГЕП означає підвищення чутливості капіталу до підвищення ставок, негативний натомість означає до їх зниження [34 с.26].

Одним із ключових підходів до оцінки процентного ризику також є аналіз впливу змін ставок на економічну вартість власного капіталу (далі ЕВК). Зміна ЕВК під впливом шоку процентних ставок оцінюється за наближеною формулою:

$$\Delta \text{ЕВК} \approx -\text{ДГЕП} \times A \times \frac{\Delta r}{1 + r} \quad (1.7)$$

де Δr – зміна ринкової процентної ставки [34, с.31].

У контексті системи управління активами та пасивами важливу роль відіграє трансферне ціноутворення. Воно передбачає розрахунок внутрішніх ставок розміщення та залучення ресурсів з урахуванням ринкової вартості, премії за ліквідність та ризик. Типова ставка для внутрішньої вартості ресурсів (далі ВВР) визначається за формулою:

$$\text{ВВР} = \text{БС} + \text{ПЛ} + \text{РДД} + \text{СМ} \quad (1.8)$$

де БС – базова ставка капітальних ринків;

ПЛ – премія за ліквідність;

РДД – ризик дефолту держави;

СМ – стимулююча маржа [35, с. 135].

Серед інших методів оцінки активів і пасивів існує контроль ліквідності які базуються на показниках коефіцієнта покриття ліквідністю (далі LCR) та коефіцієнта чистого стабільного фінансування (далі NSFR). Дані показники розраховуються за формулами:

$$\text{LCR} = \frac{\text{ВЛА}}{\text{ЧВЛ}(30 \text{ днів})} \quad (1.9)$$

де ВЛА – високоліквідні активи;

ЧВЛ – чисті відтоки ліквідності за 30 днів.

$$NSFR = \frac{ДСФ}{ПСФ} \quad (1.10)$$

де ДСФ – доступне стабільне фінансування;

ПСФ – потрібне стабільне фінансування.

Національний банк України 20 лютого 2018 року впровадив цю пруденційну норму ліквідності. Заступниця Голови НБУ Катерина Рожкова наголошує, що запровадження даного коефіцієнта це важлива складова для гармонізації вимог до ліквідності українських банків з нормами законодавства Європейського Союзу. З 1 червня 2018 року розрахунок цього нормативу здійснювався у тестовому режимі, аж до 1 грудня поточного року, коли він став обов’язковим і звітується банками щомісячно [36]. А 24 грудня 2019 року Правління НБУ впровадило коефіцієнт NSFR, рішення набрало чинності з 3 лютого 2020 року [37].

Підсумовуючи, пропонуємо наочно розглянути дані показники та їх відмінність у табл. 1.7

Таблиця 1.7

**Економічний зміст основних показників процентного ризику
та ліквідності банку**

Назва показника	Формула розрахунку	Економічна сутність
Розрив процентної чутливості (ГЕП)	$ГЕП = АПК - ППК$	Короткострокова чутливість банку до зміни процентних ставок

Продовження табл. 1.7

Назва показника	Формула розрахунку	Економічна сутність
Дюрація Маколея (Д)	$D = \frac{\sum_{t=1}^n t \times \frac{ПГ_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=1}^n \frac{ПГ_t}{(1+r)^t}}$	Характеризує процентну чутливість вартості портфеля
Розрив дюрації (ДГЕП)	$ДГЕП = ДА - (З \div А) \times ДП$	Невідповідність дюрації активів і пасивів
Зміна економічної вартості капіталу (ЕВК)	$\Delta ЕВК \approx -ДГЕП \times А \times \frac{\Delta r}{1+r}$	Наскільки зміниться економічна вартість власного капіталу за умов шокового зміщення процентної ставки
Внутрішня вартість ресурсів (ВВР)	$ВВР = БС + ПЛ + РДД + СМ$	Внутрішня ціна ресурсу для підрозділів банку
Миттєва ліквідність (LCR)	$LCR = \frac{ВЛА}{ЧВЛ(30 \text{ днів})}$	Здатність виконувати короткострокові зобов'язання у стресових умовах шляхом покриття відтоків
Стабільне фінансування (NSFR)	$NSFR = \frac{ДСФ}{ПСФ}$	Відповідність довгострокових активів довгостроковим джерелам фінансування

Висновки до розділу 1

Підводячи підсумок, зазначимо, що в процесі дослідження теоретичних засад управління активами та пасивами банків сформульовано такі висновки:

1. Розкрито сутність, цілі та завдання управління активами і пасивами банківських установ. Цей процес визначається як комплексна система стратегічних і тактичних дій, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості, оптимізацію структури балансу, мінімізацію ризиків і підтримання ліквідності. Ефективне управління дає змогу банку забезпечити збалансованість між прибутковістю, ризиком і стабільністю, адаптуючись до зовнішніх економічних умов. Воно передбачає цілеспрямований розподіл повноважень, використання аналітичних інструментів і врахування внутрішніх та зовнішніх факторів впливу.

2. Охарактеризовано структуру активних і пасивних операцій банків. Активні операції охоплюють кредитні, інвестиційні, валютні, фондові, розрахунково-касові та інші види діяльності, спрямовані на розміщення ресурсів і формування прибутковості. Пасивні операції забезпечують формування ресурсної бази за рахунок власних, запозичених і залучених коштів, серед яких провідне місце посідають депозитні операції. В умовах цифрової трансформації банківської системи активні й пасивні операції зазнають якісних змін, а саме зростає роль дистанційних сервісів, онлайн депозитів, електронного документообігу та автоматизованих кредитних рішень, що підвищує ефективність управління ресурсами та сприяє фінансовій інклюзії.

3. Систематизовано основні методи оцінювання ефективності управління активами й пасивами банків, серед яких горизонтальний, вертикальний, факторний та коефіцієнтний аналізи. Горизонтальний і вертикальний аналізи забезпечують виявлення тенденцій і структурних зрушень у балансі, факторний аналіз визначає вплив ключових чинників на фінансові результати, а коефіцієнтний аналіз дає змогу оцінити ліквідність, платоспроможність, прибутковість і ризиковість діяльності банку.

Використання коефіцієнтів ліквідності забезпечує комплексну оцінку поточної здатності банку відповідати на зовнішні платіжні вимоги, де коефіцієнт миттєвої ліквідності характеризує найкоротший час виконання зобов'язань, а коефіцієнт загальної ліквідності – забезпеченість зобов'язань ліквідними активами. Використання показників рентабельності активів (ROA), власного капіталу (ROE) та чистої процентної маржі (ЧПМ) дозволяє об'єктивно оцінити ефективність трансформації пасивів у прибуткові активи та забезпечити стратегічне планування банківської діяльності.

4. Розкрито специфіку класифікації високоліквідних активів відповідно до міжнародних регуляторних стандартів. Підкреслено, що поділ активів на рівні якості та встановлені до них ліміти формують рамки для оптимізації ліквідності та визначають компроміс між дохідністю та здатністю банку оперативно виконувати свої зобов'язання. Визначено значення поведінкової строковості депозитів у системі управління зобов'язаннями. Зазначено, що фактична динаміка відтоків може відрізнятися від номінальних строків договорів, що потребує коригування моделей прогнозування та перегляду оцінки стабільності фандингової бази. Також було показано обмеження застосування ГЕП аналізу як окремого методу оцінювання процентного ризику. Наголошено, що об'єктивність висновків потребує поєднання аналізу розривів зі стрічкою грошових потоків, оцінюванням дюрації та методами впливу зміни ставок на економічну вартість капіталу.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Оцінка управління активами АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Аналіз структури активів є особливо важливим саме для АТ КБ «ПРИВАТБАНК» з огляду на його масштаби, роль у фінансовій системі та специфіку діяльності. Особливість полягає в тому, що, як державний банк, «ПриватБанк» виконує не лише комерційні, а й соціально-економічні функції, наприклад обслуговує значну кількість бюджетних виплат та соціальних програм. Тому ефективне управління активами має забезпечувати не лише прибутковість, а й надійність та довіру клієнтів. Загальна сума активів банку у 2020 році становила 382,6 млрд грн., а вже у 2024 році – 761,5 млрд грн. Таким чином, за період останніх 5 років масштаби банку та його фінансовий потенціал зросли на 99%, що продемонстровано у табл. 2.1.

Окремі структурні елементи активів значно зросли за досліджуваний період, наприклад показник грошових коштів та їх еквівалентів, що у 2020 році становив 49,9 млрд грн., у 2024 році вже налічував 151,8 млрд грн. Це свідчить про створення банком достатнього запасу ліквідності, необхідного для підтримання стабільності платіжних операцій у масштабах усієї країни. Саме цей показник є найважливішим в умовах воєнного стану, оскільки відображає здатність банку швидко реагувати на фінансові ризики.

Показник кредитів банкам зріс із 25,1 млрд грн. у 2020 році до 86,6 млрд грн. у 2024 році, що вказує на збільшення фінансової взаємодії з іншими банками, можливо, для забезпечення стабільності розрахунків або покриття власних короткострокових потреб у грошових коштах. В свою чергу, дані кредитів клієнтам зросли із 55 млрд грн. у 2020 році до 112,8 млрд грн. у 2024,

це означає, що банк водночас збалансовує ризик і дохідність і слугує соціально-економічним стабілізатором.

Таблиця 2.1

**Показники активів АТ КБ «ПРИВАТБАНК»: обсяги та динаміка у
2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]**

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютна зміна, +/-	Відносна зміна, %
Грошові кошти та їх еквіваленти	49,9	52,8	96,4	152,2	151,8	+101,9	204,2
Кредити та аванси банкам	25,1	26,2	103,8	134,2	86,6	+61,5	245,0
Кредити та аванси клієнтам	55,0	68,2	68,1	92,0	112,8	+57,8	105,1
Інвестиційні папери за справедливою вартістю прибуток чи збиток	100,6	93,1	95,7	100,3	110,7	+10,1	10,0
Інвестиційні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	119,2	129,1	143,9	171,5	204,2	+85,0	71,3
Інвестиційні папери за амортизованою собівартістю	1,8	0,107	0,116	-	60,6	+58,8	3266,7
Поточні податкові активи	6,7	10,1	9,1	0,004	0,005	-6,7	-99,9

Продовження табл. 2.1

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютна зміна, +/-	Відносна зміна, %
Інвестиційна нерухомість	2,9	2,0	2,2	2,3	2,1	-0,8	-27,6
Основні засоби	6,8	6,2	5,3	5,2	5,2	-1,6	-23,5
Нематеріальні активи	0,958	1,3	1,4	1,6	2,0	+1,04	108,8
Відстрочені податкові активи	-	-	1,1	2,0	1,6	+0,5	45,5
Інші фінансові активи	3,5	2,7	4,3	9,5	13,5	+10,0	285,7
Інші нефінансові активи	10,1	9,7	9,2	9,1	9,9	-0,2	-2,0
Загальна сума активів	382,6	401,4	540,7	680,1	761,5	+378,9	99,0

Доцільно проаналізувати показники інвестиційних активів, так інвестиційні папери за справедливою вартістю прибуток чи збиток у 2020 році становили 100,6 млрд грн., тоді як у 2024 році – 110,7 млрд грн. Таке помірне зростання свідчить про те, що банк підтримує інвестиційний портфель стабільним і помірно нарощує дохідні активи. Тим часом інвестиційні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід значно зросли із 119,2 млрд грн. у 2020 році до 204,2 млрд грн. у 2024, що вказує на нарощення довгострокових інвестицій, орієнтованих на стабільний дохід та безпеку, таких як, державні облігації чи надійні корпоративні цінні папери. Інвестиційні папери за амортизованою собівартістю, в свою чергу, складали у 2020 році 1,8 млрд грн., а у 2024 – 60,6 млрд грн., що позначає прагнення банку забезпечити стабільний дохід у кризових умовах. Проте у 2023 році даний показник

становив 0, і це може свідчити про реструктуризацію портфеля або зміни в обліковій політиці, пов'язані з адаптацією банку до війни.

Частка податкових активів, що у 2020 році становила 6, 7 млрд грн. знизилася до 0,005 млрд грн. у 2024 році. Таке різке скорочення свідчить про те, що більшість таких активів або списано, або використано для покриття податкових платежів, що може бути наслідком податкових змін, реструктуризації активів чи оптимізації фінансової звітності у воєнний час. І хоча, у контексті війни цей показник не є критичним для ліквідності, але демонструє зменшення впливу податкових активів на фінансовий результат.

Сума інвестиційної нерухомості незначно знизилася із 2,9 млрд грн. у 2020 році до 2,1 млрд грн. у 2024 році, що показує зменшення довгострокових інвестицій у нерухомість, а це може свідчити про продаж нерухомості, її переоцінку чи зміни у призначенні цих об'єктів.

Вартість основних засобів, тобто офісів, відділень, комп'ютерної техніки та іншого майна банку, також трохи зменшилась: у 2020 році становила 6,8 млрд грн., тоді як у 2024 – 5,2 млрд грн., це зумовлено знищенням частини майна через війну, оптимізацією операційної структури банку та зменшенням кількості відділень у зв'язку з окупацією територій.

Відстрочені податкові активи, що з'явилися на балансі банку лише у 2022 році і становили 1,1 млрд грн. зросли до 1,6 у 2024 році, хоча порівнюючи цей показник із 2 млрд грн. у 2023 році трохи знизився. Зростання даного показника свідчить про фінансову гнучкість банку у податковому плані та здатність ефективно управляти податковим навантаженням, а незначне зниження порівняно із 2023 роком відображає планове використання активу для оптимізації податкових платежів.

В контексті аналізу активів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» доцільно проаналізувати їх структуру у відсотковому значенні у відношенні зі загальною сумою активів у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Показники активів АТ КБ «ПРИВАТБАНК»: обсяги та динаміка у
2020-2024 рр., % [38; 39; 40; 41]**

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютна зміна, +/-
Грошові кошти та їх еквіваленти	13,04	13,15	17,83	22,38	19,93	+6,89
Кредити та аванси банкам	6,56	6,53	19,20	19,73	11,37	+4,81
Кредити та аванси клієнтам	14,38	16,99	12,59	13,53	14,81	+0,44
Інвестиційні папери за справедливою вартістю прибуток чи збиток	26,29	23,19	17,70	14,75	14,54	-11,76
Інвестиційні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	31,16	32,16	26,61	25,22	26,82	-4,34
Інвестиційні папери за амортизованою собівартістю	0,47	0,03	0,02	-	7,96	+7,49
Поточні податкові активи	1,75	2,52	1,68	0,00	0,00	-1,75
Інвестиційна нерухомість	0,76	0,50	0,41	0,34	0,28	-0,48
Основні засоби	1,78	1,54	0,98	0,76	0,68	-1,09
Нематеріальні активи	0,25	0,32	0,26	0,24	0,26	+0,01
Відстрочені податкові активи	-	-	0,20	0,29	0,21	0
Інші фінансові активи	0,91	0,67	0,80	1,40	1,77	+0.86
Інші нефінансові активи	2,26	2,42	1,170	1,34	1,30	-1,34
Загальна сума активів	100	100	100	100	100	0

Передусім, спостерігається значне збільшення частки грошових коштів та їх еквівалентів – із 13,04% у 2020 році до 19,93% у 2024. Це свідчить про підвищення рівня ліквідності банку та прагнення зберігати більшу частину активів у високоліквідній формі.

Дещо іншу тенденцію демонструють інвестиційні папери за справедливою вартістю прибутку чи збитку, частка яких скоротилася з 26,29% до 14,54%. Це може свідчити про зниження інвестиційної активності у ризикові цінні папери або переорієнтацію банку на більш стабільні інструменти.

Кредити та аванси клієнтам зросли незначно – з 14,38% до 14,81%, що може свідчити про стримане кредитування у складних економічних умовах. Натомість поточні податкові активи скоротилися з 1,75% до нуля, що може означати оптимізацію податкових розрахунків або використання накопичених податкових активів попередніх років.

Наочно динаміку змін окремих складових активів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» пропонуємо розглянути на рисунку 2.1

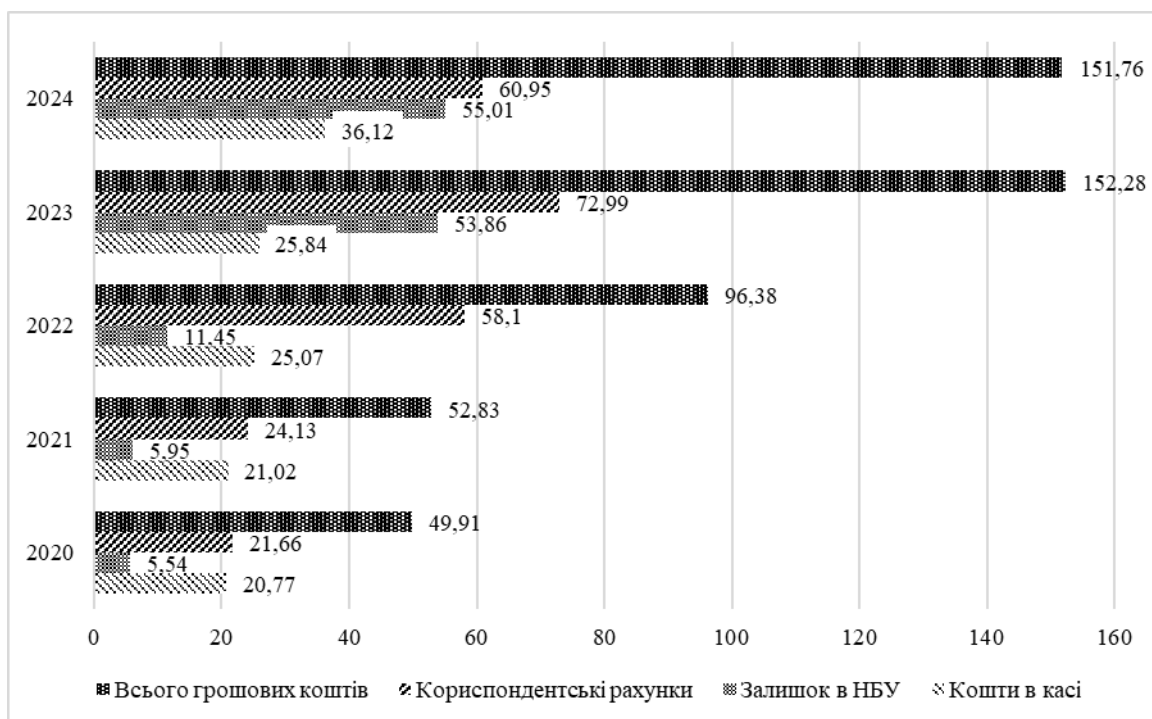

Рис. 2.1 Динаміка окремих складових грошових коштів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]

Особливої уваги заслуговує кредитування, як найбільша і найважливіша ланка активів, що зображено на рис. 2.2.

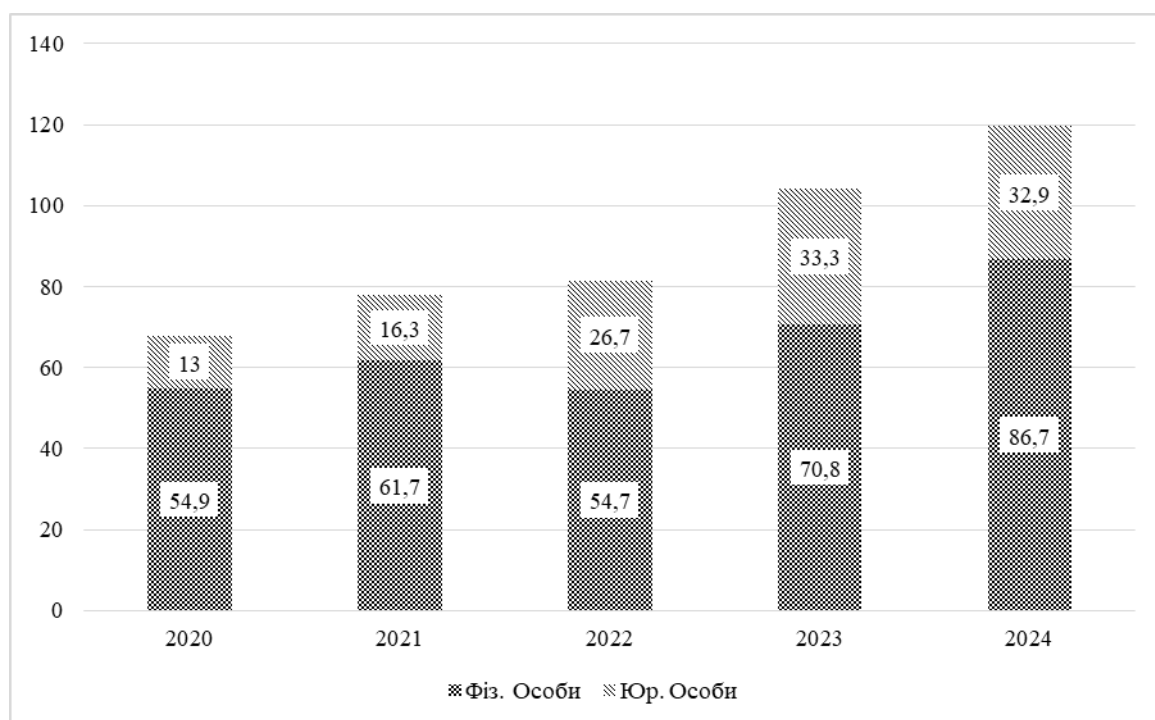

Рис. 2.2 Динаміка чистої вартості кредитного портфелю АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за групами позичальників у 2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]

Обсяги кредитування фізичних осіб протягом 2020-2024 років зростали стабільно: з 54,9 млрд грн. у 2020 році до 86,7 млрд грн. у 2024 році. Це свідчить про активізацію споживчого кредитування та зростання довіри населення до банку. Збільшення кредитів фізичним особам також може бути пов'язане з розвитком цифрових сервісів та розширенням онлайн-кредитування.

Кредити юридичним особам демонструють ще динамічніше зростання - з 13 млрд грн. у 2020 році до 32,9 млрд грн. у 2024 році. Найбільше підвищення відбулося у 2023 році, коли обсяг зріс майже вдвічі порівняно з попереднім роком. Це свідчить про відновлення ділової активності підприємств, зростання потреб бізнесу у фінансуванні та посилення ролі банку в кредитуванні економіки.

2.2. Оцінка управління пасивами АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Управління пасивами є важливою складовою фінансової стійкості банку, оскільки структура й динаміка власного капіталу визначають можливості установи щодо формування ресурсної бази та забезпечення ліквідності. Для оцінки ефективності управління пасивами доцільно проаналізувати зміни основних складових власного капіталу ПриватБанку за останні роки в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Показники власного капіталу АТ КБ «ПРИВАТБАНК»: обсяги та динаміка у 2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютна зміна, +/-	Відносна зміна, %
Статутний капітал	206,1	206,1	206,1	206,1	206,1	0,0	0,0
Резервні та інші фонди	8,5	9,7	11,4	13,0	14,8	+6,3	+74,12
Резерви переоцінок	-2,2	-4,1	-15,1	-1,7	2,6	+4,8	-218,18
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-171	-157	-156	-144	-136	+35,1	-20,47
Всього власного капіталу	53,0	66,9	57,8	85,0	99,4	+46,4	+87,55

Загалом, показник власного капіталу, який становив 53 млрд грн. у 2020 році стрімко зріс до 99,4 млрд грн. у 2024 році, що свідчить про зміцнення фінансової стійкості установи і її здатність ефективно акумулювати прибуток. Ці зміни є позитивними, оскільки великий обсяг власного капіталу забезпечує банку кращу здатність покривати можливі ризики, в тому числі кредитні чи валютні, і це є критично важливим в умовах економічної нестабільності.

Варто розглянути окремі складові частини пасивів, так резерви та інші фонди демонструють суттєве зростання: із 8,5 млрд грн. у 2020 році до 14,8 млрд грн. у 2024 році. Це свідчить про посилення фінансової стійкості ПриватБанку та підвищення рівня захищеності від ризиків у майбутньому.

Пропонуємо наочно розглянути динаміку власного капіталу ПриватБанку на рис. 2.3.

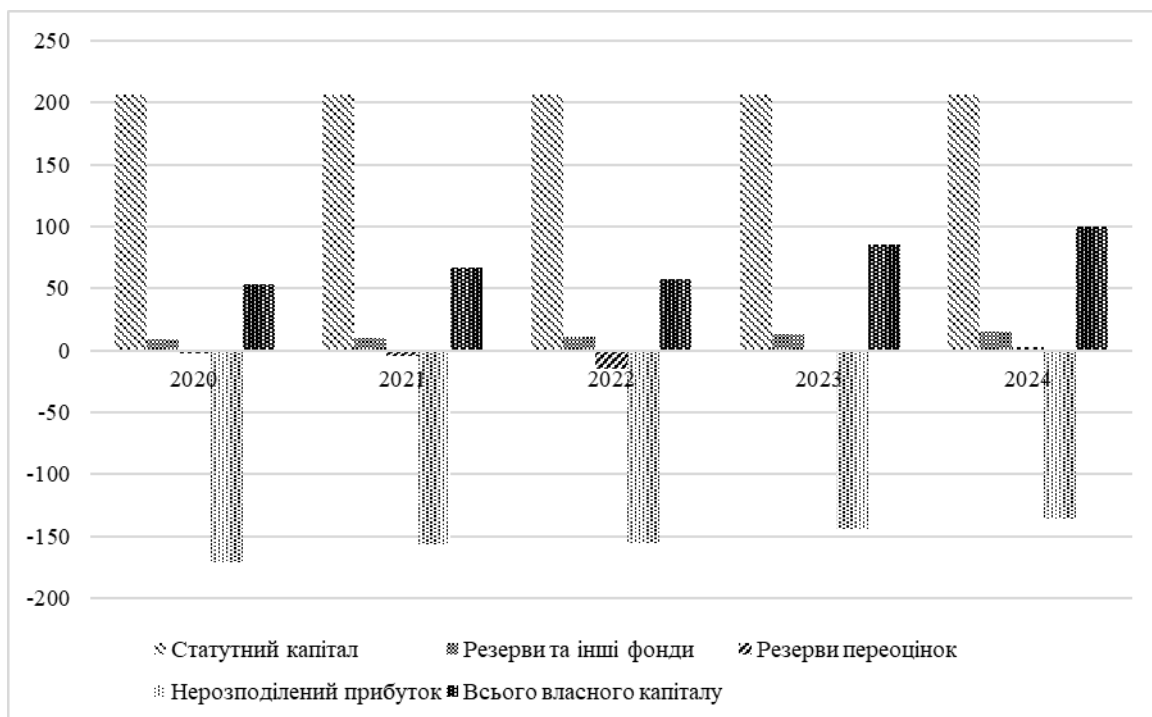

Рис. 2.3 Динаміка власного капіталу АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]

Динаміка резервів переоцінок, яка у 2020 році становила -2,2 млрд грн., а у 2022 – -15,1 млрд грн., у 2024 році становила вже 2,6 млрд грн., демонструє позитивну корекцію оцінки пасивів банку, відновлення їх справедливої вартості та появу нереалізованого прибутку, що відображає покращення ринкових умов.

Нерозподілений прибуток, тим часом, незначно збільшився від -171,4 млрд грн. у 2020 році до -136,3 млрд грн. у 2024 році. Це свідчить про поступове скорочення накопичених збитків, покращення фінансових результатів діяльності ПриватБанку.

Важливою складовою пасивів є зобов'язання банку, оскільки відображають джерела фінансування його діяльності та визначають здатність установи виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та контрагентами, детальніше у табл. 2.4.

Варто зазначити, що починаючи з 2022 року у звітах про фінансові результати ПриватБанк відносить кошти банків, що раніше було окремою категорією, до показника «інші залучені кошти», тож аналіз його як такого, на нашу думку не несе ніякого змісту. Аналізуючи ж, інші залучені кошти, то порівняно з 2022 роком, коли вони становили 0,128 млрд грн., то у 2024 році стаття стрімко зросла до 6,2 млрд грн., що свідчить про активніше залучення банком коштів.

За досліджуваний період збільшилося залучення коштів клієнтів: з 312,6 млрд грн. у 2020 році до 621,4 млрд грн. у 2024 році. Таке, майже подвійне зростання свідчить про прагнення банку до підтримки стабільної бази фінансування в першу чергу за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, що і зазначає банк у своєму звіті за 2024 рік.

Таблиця 2.4

**Показники зобов'язань АТ КБ «ПРИВАТБАНК»:
обсяги та динаміка у 2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]**

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютна зміна, +/-	Відносна зміна, %
Кошти банків	0,019	0,003	-	-	-	0	0
Кошти клієнтів	312,6	325,0	472,0	555,4	621,4	+308,8	98,72
Інші залучені кошти	-	-	0,128	2,6	6,2	+6,072	4743,75
Поточні податкові зобов'язання	0,009	0,012	0,003	25,8	21,6	+21,591	239900

Продовження табл. 2.4

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютна зміна, +/-	Відносна зміна, %
Відстрочені податкові зобов'язання	0,147	0,158	-	-	-	0	0
Резерви за кредитними зобов'язаннями	0,329	0,373	1,2	1,1	1,0	+0,671	203,95
Інші фінансові зобов'язання	4,0	3,8	2,6	3,1	4,1	+0,1	2,50
Інші нефінансові зобов'язання	2,1	1,8	2,3	2,8	2,9	+0,8	38,10
Всього зобов'язань	329,6	334,5	482,7	595,0	662,2	+332,6	100,91

Найбільшої уваги заслуговують поточні податкові зобов'язання, що у 2020 році складали 0,009 млрд грн., а у 2024 році 21,6 млрд грн. Така динаміка свідчить про суттєве збільшення податкового навантаження та відображає як зростання прибутковості установи, так і зміни у фіскальному середовищі.

Динаміка резервів за кредитними зобов'язаннями характеризується зростанням показника з 0,329 млрд грн. у 2020 році до 1,2 млрд грн. у 2022 році з подальшим поступовим зниженням до 1 млрд грн. у 2024 році. Таке збільшення до 2022 році свідчить про підвищення обережності банку у формуванні резервів під потенційні втрати за позабалансовими операціями. Це також зумовлено погіршенням макроекономічних умов, підвищенням кредитних ризиків корпоративного сектору та зростанням невизначеності на фінансовому ринку, що вимагало від ПриватБанку посилення політики ризик менеджменту. Натомість скорочення обсягів до 2024 року свідчить про стабілізацію кредитного портфеля, покращення якості контрагентів та зменшення ймовірності настання зобов'язань за наданими гарантіями.

Решта показників залишалися стабільними впродовж досліджуваного періоду, що свідчить про сталий менеджмент банку.

Тому, підсумовуючи, загальний обсяг зобов'язань ПриватБанку завдяки вдалому управлінню характеризується стрімким зростанням, збільшившись із 329,6 млрд грн. до 662,2 млрд грн.

Зважаючи на те, що сам банк вважає надходження від вкладників основним джерелом пасивів, доцільно дослідити динаміку депозитів юридичних та фізичних осіб, що зображено на рис. 2.2.

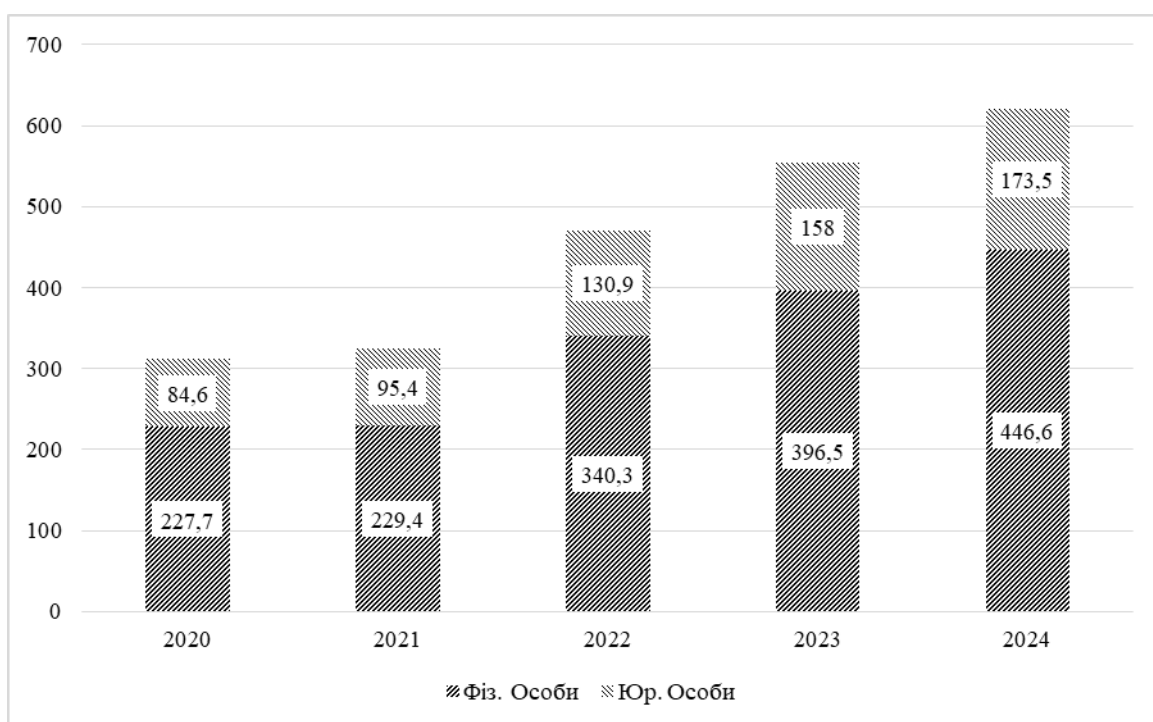
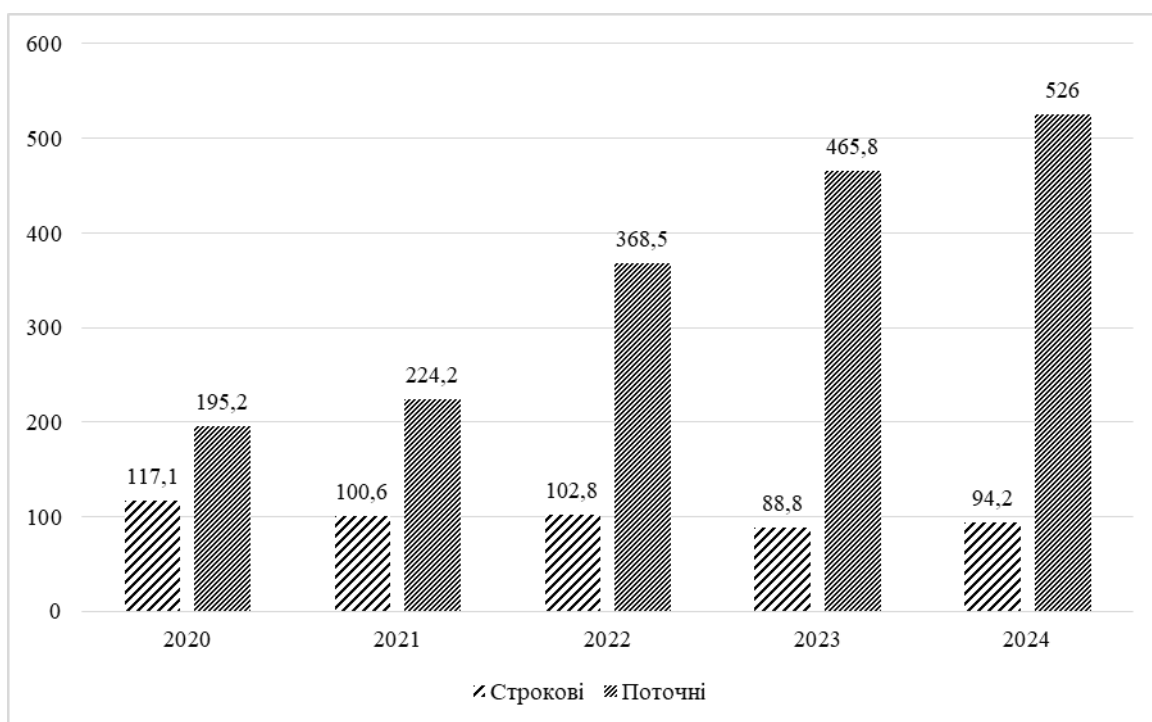

Рис. 2.4 Динаміка депозитів юридичних та фізичних осіб у АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за 2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]

За проаналізований період спостерігається стабільне зростання коштів як фізичних, так і юридичних осіб. 2020 та 2021 роки характеризуються стабільністю коштів корпоративних клієнтів, що зросли із 84,6 млрд грн. до 95,4 млрд грн. Натомість, вже у 2022 році відбувся найбільший приріст, що досягнув 130,9 млрд грн. У подальшому цей показник стабільно зростає до 158 млрд грн. у 2023 році та 173,5 млрд грн. у 2024 році.

Що ж до показників, які стосуються фізичних осіб, то найбільший приріст спостерігається, так само, як і у юридичних осіб, у 2022 році, збільшившись із 229,4 млрд грн. у 2021 році до 340,3 млрд грн. у наступному. У 2024 році спостерігається стабільне зростання коштів фізичних осіб, що у цьому році склали 446,6 млрд грн.

Варто приділити увагу динаміці депозитів за типом, що продемонстровано на рис. 2.3. Таким чином, аналіз структури депозитного портфеля свідчить про чітке домінування поточних депозитів над строковими. На візуалізації бачимо, що протягом досліджуваного періоду скоротився обсяг строкових вкладів, тоді як поточні депозити активно зросли.

**Рис. 2.5 Динаміка депозитів клієнтів за типом у
АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за 2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]**

Так, у 2020 році обсяг строкових депозитів становив 117,1 млрд грн., а вже у 2021 році він знизився до 100,6 млрд грн. У наступному році зафіксований незначний підйом даного показника до 102,8 млрд грн., що, проте, у 2023 році знову скоротився до 88,8 млрд грн. У 2024 році спостерігаємо невелике зростання до 94,2 млрд грн, проте загалом за

досліджуваний період обсяг строкових депозитів знизився. Це свідчить про поступове скорочення довгострокових заощаджень клієнтів та зміщення їх фінансових пріоритетів.

Натомість поточні депозити характеризуються стійким і динамічним зростанням. У 2020 році їх обсяг становив 195,2 млрд грн., у 2021 році він підвищився до 224,2 млрд грн., у 2022 – до 368,5 млрд грн, а у 2024 – досяг 526 млрд грн. Загалом за п'ятирічний період обсяг поточних депозитів збільшився майже у 2,7 рази. Порівнюючи зі строковими депозитами, варто зазначити, що така динаміка поточних депозитів вказує на трансформацію структури депозитного портфеля у напрямі більш ліквідних інструментів, що забезпечують клієнтам гнучкість у користування коштами. Такий перерозподіл є типовим для сучасного банківського ринку, де короткострокові ресурси переважають через, зокрема, економічну невизначеність, що провокує бажання клієнтів швидко реагувати на зміни фінансового середовища.

2.3. Аналіз фінансових результатів діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Успішне управління активами та пасивами банку безпосередньо впливає на формування його фінансових результатів. Тому важливим етапом аналітичного дослідження є оцінка ефективності управління прибутковістю та витратами ПриватБанку, що зображено у табл. 2.5.

Упродовж 2020-2024 рр. спостерігається чітка позитивна динаміка зростання процентних доходів банку. За п'ять років цей показник зріс із 33,7 млрд грн. у 2020 році до 77,6 млрд грн. у 2024 році, тобто збільшився на 43,9 млрд грн., або на 130,3%. Найвагоміший внесок у приріст сформували доходи від операцій із цінними паперами, які зросли з 11,8 млрд грн. до 29,4 млрд грн. (абсолютне зростання становить 17,6 млрд грн., що відповідає 149,2%). Значно підвищилися також надходження від операцій із юридичними особами, а саме з

1,8 млрд грн. у 2020 році до 13,9 млрд грн. у 2024 році, тобто у 6,7 разів. Доходи від фізичних осіб демонстрували помірне, але стабільне збільшення з 17,9 млрд грн. до 26,6 млрд грн., що становить приріст на 48,6%.

На відміну від доходів, процентні витрати мали більш нестійких характер. Якщо у 2020 році їх обсяг становив 11,9 млрд грн., то до 2024 року він знизився до 10,7 млрд грн, скорочення становить 10,1%. Найсуттєвіше зменшилися інші процентні витрати, аж на 75%, з 0,8 млрд грн. до 0,2 млрд грн. Витрати від операцій із юридичними особами також скоротилися з 3,7 млрд грн. до 2,7 млрд грн., що відповідає зменшенню на 27%. Водночас видатки за операціями з фізичними особами, навпаки, дещо зросли, з 7,2 млрд грн. до 7,8 млрд грн., або на 8,3%.

Підсумовуючи, чистий процентний дохід банку за цей період зріс більше ніж у три рази – з 21,6 млрд грн. у 2020 році до 66,9 млрд грн. у 2024 році. Така динаміка свідчить про ефективне управління процентними активами та пасивами, оптимізацією структури доходів і витрат, а також про загальне підвищення прибутковості банківської діяльності, див. табл. 2.5.

Таблиця 2.5

**Показники процентних доходів та витрат АТ КБ «ПРИВАТБАНК»:
обсяги та динаміка у 2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]**

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютна зміна, +/-	Відносна зміна, %
Процентні доходи	33,7	35,9	43,7	66,2	77,6	+43,9	130,3
доходи від операцій з юридичними особами	1,8	2,6	10,2	17,1	13,9	+12,1	672,2
доходи від операцій з фізичними особами	17,9	17,9	15,6	20,2	26,6	+8,7	48,6

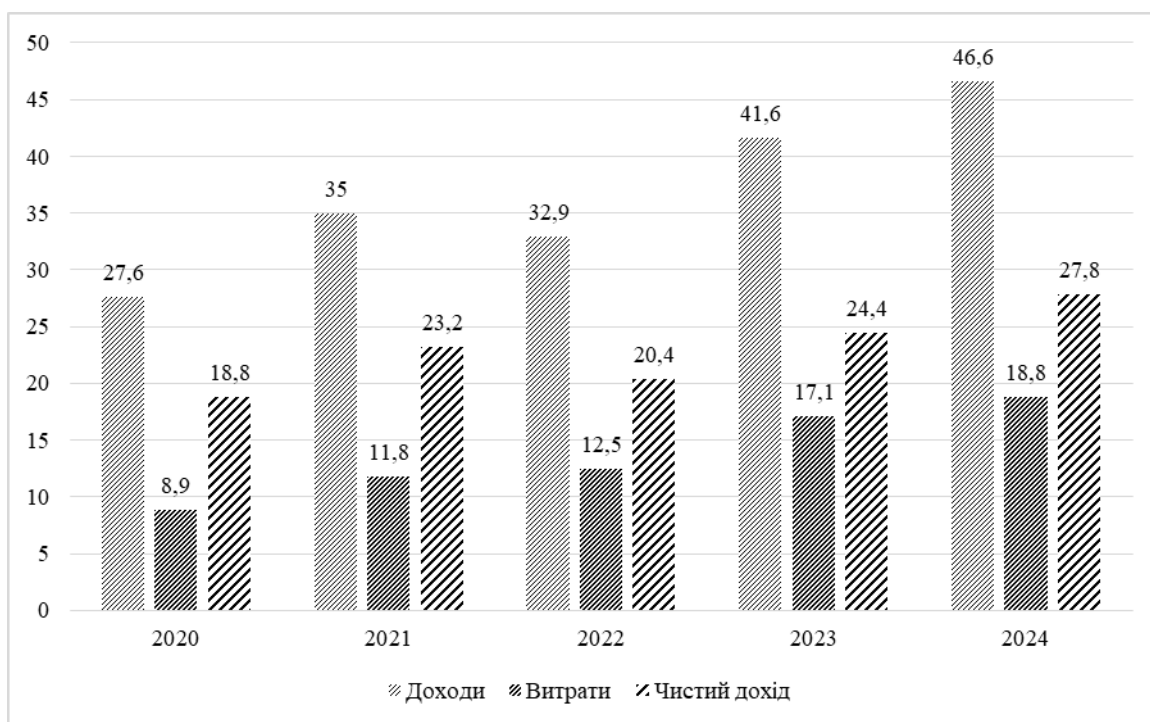
Продовження табл. 2.5

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютна зміна, +/-	Відносна зміна, %
доходи від операцій з цінними паперами	11,8	14,0	17,5	22,5	29,4	+17,6	149,2
Процентні витрати	11,9	6,5	3,8	6,6	10,7	-1,2	-10,1
витрати від операцій з юридичними особами	3,7	1,3	1,4	2,0	2,7	-1,0	-27,0
витрати від операцій з фізичними особами	7,2	4,6	3,2	4,8	7,8	+0,6	8,3
інші процентні витрати	0,8	0,6	0,2	0,1	0,2	-0,6	-75,0
Чистий процентний дохід/збиток	21,6	29,3	38,9	59,6	66,9	+45,3	209,7

Аналізуючи зміни чистих комісійних доходів банку за 2020-2024 рр., можна відзначити стійку тенденцію до їх зростання. За п'ятирічний період показник комісійного доходу підвищився з 27,6 млрд грн у 2020 році до 46,6 млрд грн. у 2024 році, що свідчить про приріст на 19 млрд грн. Така позитивна динаміка є результатом активного розширення спектра банківських послуг, зростання клієнтської бази та вдосконалення системи обслуговування.

Паралельно зростали й комісійні витрати банку: з 8,9 млрд грн. у 2020 році до 18,8 млрд грн. у 2024 році, тобто більш ніж удвічі. Це збільшення пояснюється нарощуванням обсягів операцій, що потребують витрат комісійного характеру – насамперед у сфері карткових платежів чи грошових переказів.

Отже, чистий комісійний дохід банку продемонстрував стабільне зростання. Якщо у 2020 році він становив 18,8 млрд грн, то у 2024 році: 27,8 млрд грн. з приростом на 9 млрд грн. Це свідчить про ефективне управління співвідношенням доходів і витрат, що дозволяє банку зберігати позитивну динаміку фінансових результатів навіть за умов зростання витрат, що зображено у рис. 2.4.

**Рис. 2.6 Динаміка комісійного доходу у
АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за 2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]**

Протягом 2020-2024 рр. інші доходи банку демонстрували змінну динаміку, проте, загалом зберігалася тенденція до помірного зростання. Якщо у 2020 році їх обсяг становив 1,4 млрд грн., то у 2024 році 1,9 млрд грн. Попри незначну частку у структурі загальних доходів, ці надходження відігравали роль додатково джерела фінансової стійкості. У цілому, загальний обсяг доходів банку зріс із 41,8 млрд грн. у 2020 році до 96,6 млрд грн. у 2024 році, тобто більш ніж удвічі.

Адміністративні та операційні витрати за аналізований період характеризувалися нестабільністю. У 2020 році їх сума становила 16,7 млрд грн., тоді як у 2024 році 11,4 млрд грн. Структурно найбільшу частку цих

витрат становили відрахування до фонду гарантування вкладів, а саме збільшення з 1,8 млрд грн. до 3,5 млрд грн., а також оплата професійних послуг (зростання на 22,2%). Помірно зросли витрати на оренду, рекламу та комунальні послуги, тоді як витрати на утримання основних засобів дещо скоротилися. Резерви під юридичні ризики, навпаки показали значне зменшення з 8,5 млрд грн. у 2020 році до 0,6 млрд грн. у 2024 році.

Прибуток до оподаткування демонстрував впевнене зростання: із 24,6 млрд грн. у 2020 році він піднявся до 81,2 млрд грн. у 2024 році. Проте витрати на сплату податку на прибуток збільшились надзвичайно різко – з 0,02 млрд грн. у 2020 році до 40,9 млрд грн. у 2024 році, вони зумовлені використанням ПриватБанком податкових збитків минулих років, отриманих після націоналізації, проте, починаючи з 2022 року, база оподаткування відновилася, що й призвело до суттєвого зростання податкових платежів. Але, незважаючи на це, чистий прибуток банку зріс з 24,6 млрд грн. до 40,2 млрд грн. Така позитивна динаміка свідчить про підвищення ефективності управління доходами та витратами, а також про стабільне зростання фінансових результатів банку, що зображено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Показники доходів, витрат та інших фінансових результатів

АТ КБ «ПРИВАТБАНК»: обсяги та динаміка

у 2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]

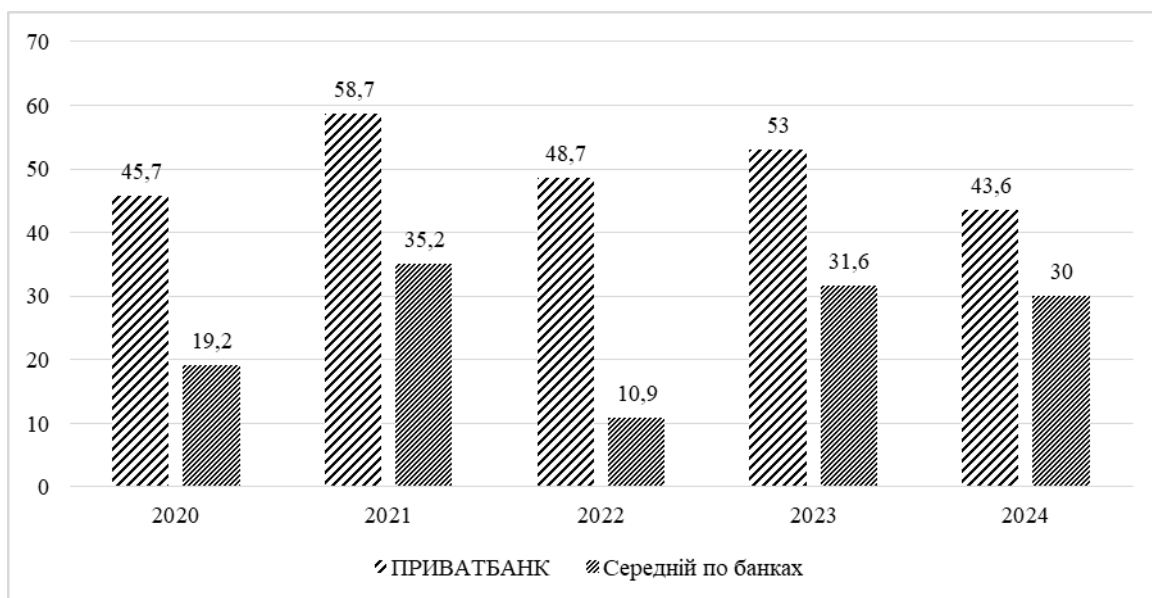
Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютна зміна +/-	Відносна зміна %
Інші доходи	1,4	1,6	3,0	2,4	1,9	+0,5	35,7
Всього доходів	41,8	54,1	62,3	86,4	96,6	+54,8	131,1
Адміністративні та операційні витрати:	16,7	2,4	10,5	11,0	11,4	-5,3	-31,7
професійні послуги	1,8	2,6	2,3	3,0	2,2	+0,4	22,2

Продовження табл. 2.6

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютна зміна +-	Відносна зміна %
фонд гарантування вкладів	1,8	2,1	2,5	3,3	3,5	+1,7	94,4
комунальні та господарські	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	+0,1	16,7
утримання основних засобів	0,9	0,9	1,0	0,6	0,7	-0,2	-22,2
резерв під юридичні ризики	8,5	-6,5	0,9	-0,2	0,6	-7,9	-92,9
оренда	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	+0,1	33,3
реклама та маркетинг	0,1	0,2	0,08	0,1	0,2	+0,1	100
інше	0,6	0,4	0,7	0,8	0,7	+0,1	16,7
Прибуток до оподаткування	24,6	35,3	37,7	72,9	81,2	+56,6	230,1
Витрати на сплату податку	0,02	0,05	4,5	35,0	40,9	+40,88	204400
Прибуток за рік	24,6	35,2	30,3	37,9	40,2	+15,6	63,4

Розглядаючи динаміку рентабельності власного капіталу, варто відзначити стабільно високий рівень ефективності використання власних ресурсів порівняно із середніми значеннями по банківській системі України. У 2020 році показник рентабельності становив 45,7%, тоді як середньогалузевий рівень був лише 19,2. У 2021 році ПриватБанк досяг найвищого результату за аналізований період, а саме 58,7% що майже вдвічі перевищувало середній показник по банках (35,2%). Попри певні коливання у подальші роки, зокрема зниження до 48,7% у 2022 році та 43,6% у 2024 році, банк продовжував

демонструвати рентабельність, що значно перевищує середньоринкову, 10,9% та 30% відповідно. У 2023 році рентабельність власного капіталу знову зросла до 53% зберігаючи лідерські позиції серед українських банків, що зображено у рис. 2.5.

**Рис. 2.7 Динаміка рентабельності у
АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за 2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]**

Також було проаналізовано в табл. 2.7 економічні нормативи ПриватБанку, які формують його фінансовий стан та фінансові результати.

Виконання нормативів пруденційної стабільності банку відображає ефективність управління капіталом та кредитними ризиками. Аналіз показників за останні 5 років свідчить про загальну здатність банку забезпечувати фінансову стійкість та виконання зобов'язань у встановлені терміни.

Регулятивний капітал банку (Н1) протягом досліджуваного періоду перевищує нормативне значення 0,2 млрд грн., демонструючи абсолютне відхилення у 2024 році порівняно з 2023 роком -4,902 млрд грн. та порівняно з 2020 роком +24,685 млрд грн. Незважаючи на незначне зниження у 2024 році порівняно з попереднім роком, банк зберігає достатній обсяг капіталу для покриття регулятивних вимог.

Таблиця 2.7

Аналіз нормативів НБУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за 2020-2024 рр. [38; 39; 40; 41]

Показники	Нормативне значення	Роки					Абсолютне відхилення	
		2020	2021	2022	2023	2024	2024/2023	2024/2020
Н1 (регулятивний капітал)	> 0,2 млрд грн.	35,256	40,842	54,523	64,843	59,941	-4,902	+24,68
Нрк(достатність РГ)	>8,5%	28,09	18,33	23,78	21,75	14,96	-6,79	-13,13
Нк1(достатність капіталу 1 рівня)	>7,5%	14,06	9,17	11,90	10,88	14,96	+4,08	+0,90
Н7 (макс. сума кредитного ризику на одного контрагента)	<20%	9,62	8,01	6,37	5,47	6,69	+1,22	-2,93
Н8(ліміт концентрації кред. ризику)	< 8-кратного розміру РК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Н9(ліміт кред. пов'язаних осіб)	<20%	0,16	0,08	0,00	0,00	0,02	+0,02	-0,14
Н11(ліміт інвест. за установою)	<15%	0,06	0,01	0,00	0,00	0,04	+0,04	-0,02
Н12(ліміт інвест. загалом)	<60%	0,07	0,02	0,00	0,00	0,05	+0,05	-0,02
Л13-1(відкрита довга вал. поз.)	<10% від кап.	92,68	86,46	92,58	88,75	105,99	+17,24	13,31
Л13-2(відкрита коротка вал. поз.)	<10%	0,71	1,18	1,31	0,69	0,08	-0,61	-0,63
LCR _{ВВ} (коеф. покриття ліквід.)	>100%	278,22	258,84	311,01	462,83	349,46	-113,37	71,24
LCR _{ІВ} (коеф. покриття ліквід. ін. вал.)	>100%	218,17	200,36	260,14	266,08	306,38	+40,30	88,21

Показник достатності регулятивного капіталу (Нрк) у 2024 році склав 14,96%, що значно перевищує нормативне значення 8,5%. Абсолютне відхилення від 2023 року становить -6,79 процентних пунктів, а від 2020 року -13,13 процентних пунктів, що відображає тенденцію зниження достатності капіталу внаслідок коливань вартості активів та зростання ризикових зобов'язань.

Достатність капіталу першого рівня (Нк1) у 2024 році досягла 14,96%, що на 4,08 процентних пунктів більше ніж у 2023 році і на 0,90 процентних пунктів більше ніж у 2020 році. Це свідчить про стабільне забезпечення основного капіталу банку, який використовується для покриття ризикових активів, та підтверджує ефективність управління капіталом першого рівня. Динаміку зміни нормативу достатності капіталу першого рівня (Нк1) наведено на рис. 2.6

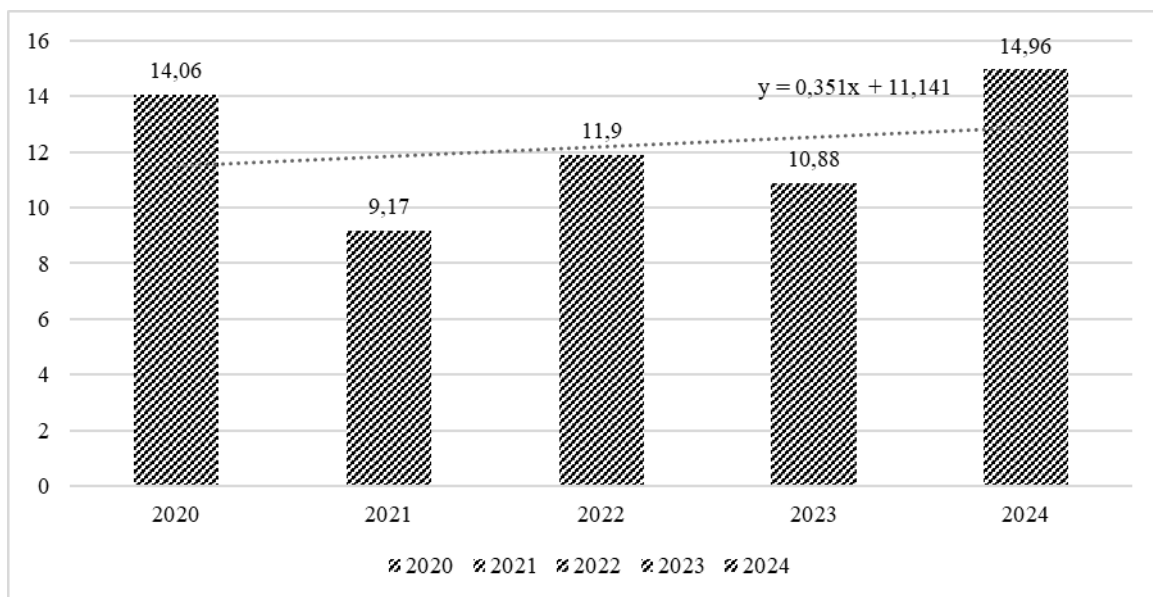

Рис. 2.8 Динаміка нормативу достатності капіталу першого рівня у АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за 2020-2024 рр., млрд грн. [38; 39; 40; 41]

Показник максимального кредитного ризику на одного контрагента (Н7) залишався значно нижчим за нормативне значення 20%, проте у 2024 році спостерігається зростання до 6,69% (абсолютне відхилення +1,22 процентних

пунктів від 2023 року та -2,93 процентних пунктів від 2020 року), що може свідчити про концентрацію кредитного портфеля на окремих контрагентах.

Ліміти інвестування за окремою установою (Н11) та загалом (Н12) у 2024 році не перевищували встановлені нормативи, демонструючи абсолютні відхилення +0,04 та +0,05 процентних пунктів від переднього року відповідно. Це підтверджує контрольовану інвестиційну політику банку та низький рівень концентрації активів у межах одного контрагента чи загалом.

Показники відкритих валютних позицій (Л13-1 та Л13-2) демонструють змішані тенденції: відкрита довга позиція (Л13-1) у 2024 році збільшилася до 105,99% від капіталу (абсолютне відхилення +17,24 процентних пунктів від 2023 року та +13,31 процентних пунктів від 2020 року), тоді як відкрита коротка позиція (Л13-2) знизалася до 0,08% (-0,61 процентних пунктів від 2023 року). Така динаміка відображає прагнення банку утримувати валютний ризик на низькому рівні при збільшенні довгої валютної позиції.

Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCRBB) та покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCRIB) залишаються значно вищими за норматив 100%. У 2024 році LCRBB становить 349,46 (зниження -113,37 процентних пунктів від 2023 року, але +71,24 процентних пунктів від 2020 року), LCRIB – 306,38 (+40,30 процентних пунктів від 2023 року, +88,21 процентних пунктів від 2020 року). Це свідчить про високий рівень ліквідності банку та здатність покривати короткострокові зобов'язання у національній та іноземній валютах.

Розраховано основні показники балансу та стійкості ПриватБанку за останні п'ять років на основі даних балансу. Коефіцієнт надійності (далі Кн) демонструє коливання протягом 2020-2024 рр. Найвищого значення 0,167 показник досяг у 2021 році, що свідчить про відносну високу частку власного капіталу у структурі активів. У 2022 році відбулося значне зниження Кн до 0,107, що пов'язано з різким збільшенням загальних активів та зобов'язань.

Таблиця 2.8

Показники балансу та коефіцієнтів АТ КБ «ПРИВАТБАНК»: обсяги та динаміка у 2020-2024 рр. [38; 39; 40; 41]

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення				
						2021/2020	2022/2021	2023/2022	2024/2023	2024/2020
Загальні активи	382,64	401,38	540,65	680,06	761,53	18,74	139,27	139,41	81,46	337,88
Всього зобов'язань	329,58	334,47	482,71	595,03	662,16	4,88	148,24	112,31	67,12	332,57
Статутний капітал	206,06	206,06	206,06	206,06	206,06	0	0	0	0	0
Власний капітал	53,05	66,91	57,93	85,03	99,37	13,85	-8,97	27,09	14,338	46,31
Коефіцієнти фінансової стійкості										
Коеф. надійності	0,1386	0,1668	0,1072	0,1250	0,1304	0,0282	-0,0596	0,0178	0,0054	-0,0082
Коеф. фінансового важеля	6,21	4,99	8,33	7,00	6,66	-1,22	3,34	-1,33	-0,34	0,45
Коеф. мультиплікатора статутного капіталу	1,86	1,95	2,62	3,30	3,70	0,09	0,67	0,68	0,40	1,84

Протягом 2023-2024 років показник поступово збільшувався до 0,130, однак не досяг рівня 2021 року, що свідчить про часткове відновлення капітальної стійкості. Абсолютні зміни Кн за період 2021/2020 становили +0,028, за 2020/2021 -0,060, за 2023/2022 +0,018, а за 2024/2023 +0,005.

Коефіцієнт фінансового важеля (далі Кфв) коливався у межах 4,99-8,33. У 2021 році відбулося його зниження до 4,99 у порівнянні з 2020 роком, що свідчить про зменшення залежності банку від залучених коштів. Проте, вже у 2022 році Кфв різко зріс до 8,33, що відображає збільшення залучених зобов'язань у структурі фінансування активів. У 2023-2024 роках коефіцієнт поступово зменшувався, демонструючи тенденцію до помірному зростання фінансової стійкості банку. Абсолютні зміни Кфв за досліджуваний період становили -1,22, +3,34, -1,33, 0,34 відповідно.

Наочно динаміку зміни коефіцієнтів фінансової стійкості за 2020-2024 роки пропонуємо розглянути на рис. 2.7.

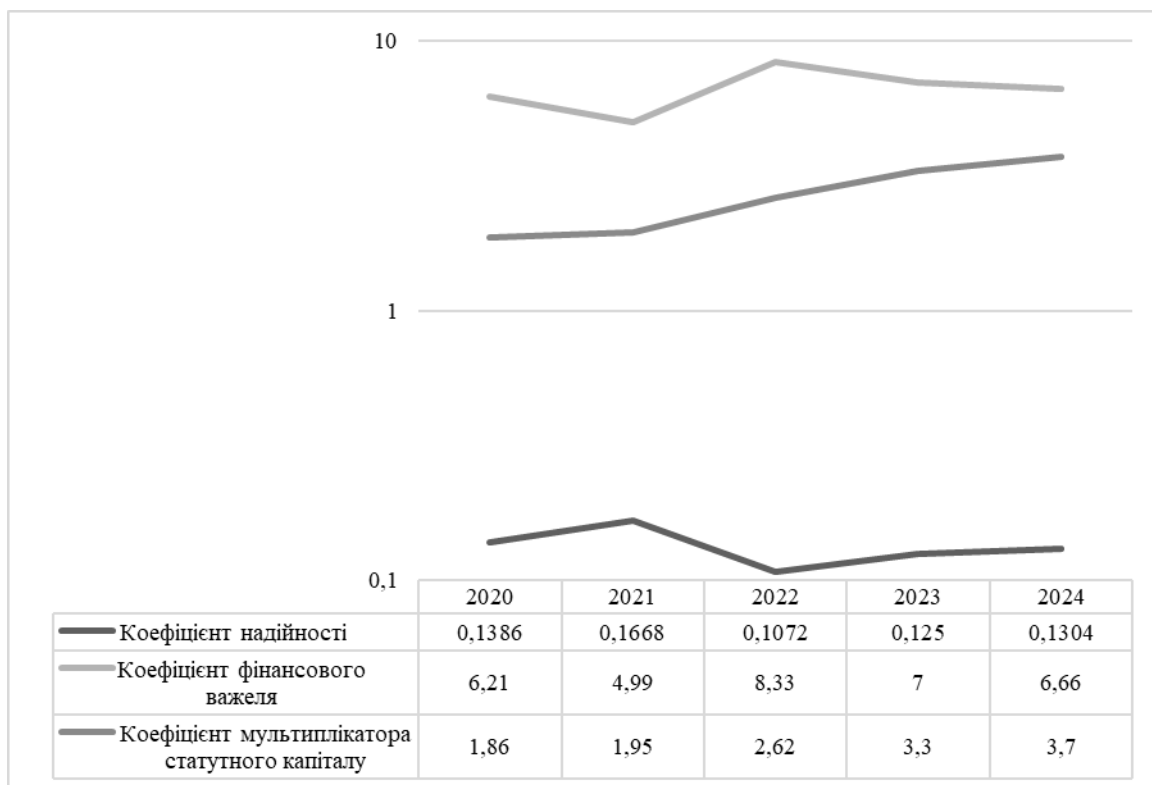

Рис. 2.9 Коефіцієнти фінансової стійкості АТ КБ «ПРИВАТБАНК»:
обсяги та динаміка у 2020-2024 рр. [38; 39; 40; 41]

Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу (далі Км) з 2020 по 2024 роки постійно збільшувався від 1,86 до 3,70, що свідчить про ефективне використання статутного капіталу та поступове зростання обсягів активів банку. Абсолютні зміни Км за відповідні періоди становили +0,09, +0,67, +0,68, +0,40.

Висновки до розділу 2

У процесі дослідження управління активами та пасивами АТ КБ «ПРИВАТБАНК» було виявлено:

1. Загальна сума активів ПриватБанку за період 2020-2024 рр. зросла майже удвічі – з 382,6 млрд грн. до 761,5 млрд грн, що свідчить про динамічне розширення масштабів діяльності та підвищення фінансової стійкості банку.

2. Загальна сума зобов'язань зросла з 348,1 млрд грн. у 2020 році до 692,9 млрд грн. у 2024 році, що свідчить про зростання довіри вкладників і розширення ресурсної бази.

3. За аналізований період банк демонстрував стабільне зростання доходів, зокрема чистого процентного доходу, який досяг 38,5 млрд грн. у 2024 році та комісійного доходу, що становив 27,4 млрд грн.

4. Показники рентабельності банку залишаються на високому рівні, що підтверджує ефективність використання власного капіталу та активів, власне, у 2024 році перевищує середньогалузевий показник, що свідчить про високу віддачу на вкладені ресурси та стале зростання фінансового результату навіть у кризових умовах.

5. Показники нормативів НБУ свідчать про стійкий стан банку та дотримання ключових нормативів ним. Регулятивний капітал суттєво зріс, нормативи достатності капіталу залишалися вище мінімальних вимог, ліміти кредитного ризику утримувалися в безпечних межах.

6. Показники балансу та коефіцієнтів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» демонструють стабільне зростання обсягів діяльності банку та збільшення його активів за 2020-2024 рр. Фінансові коефіцієнти демонструють помірні коливання, але підтверджують достатню стійкість та ефективне використання ресурсів банку. Динаміка вказує на розширення операцій та зміцнення фінансової позиції установи.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

В процесі підвищення ефективності управління активами та пасивами особливу увагу доцільно приділити оцінці показників прибутковості, які відображають здатність банку ефективно розпоряджатися ресурсами. Одним із ключових таких показників є ЧПМ, що характеризує рівень ефективності процентної політики банку та показує, який дохід банк отримує від розміщення своїх активів після сплати витрат за залучені кошти.

Для ПриватБанку важливо, щоб управління активами забезпечувало не лише зростання їх обсягу, а й підвищення ефективності їх використання. Зокрема, аналіз структури активів показав, що найбільшу частку займають кредити клієнтам та інвестиційні цінні папери, які формують основу процентно-дохідних активів. У той же час банк підтримує високий рівень ліквідності завдяки значному обсягу грошових коштів та їх еквівалентів. Така структура активів дозволяє банку утримувати стійку позицію на ринку, забезпечуючи водночас дохідність і стабільність.

Для оцінки ефективності процентної політики ПриватБанку проведемо розрахунок середніх значень процентно-дохідних активів за 2023-2024 рр. та ЧПМ за 2024 рік. До складу таких активів увійшли показники – грошові кошти та їх еквіваленти, кредити та аванси банкам і клієнтам, а також інвестиційні папери різних видів, див. табл. 2.1. Чистий процентний дохід дорівнює 66,9 млрд грн, див. табл. 2.5. Розрахункові дані наведено у табл. 3.1.

На основі середніх показників здійснено розрахунок ЧПМ:

$$\text{ЧПМ} = \frac{66,9}{688,45} \times 100 = 9,72\% \quad (3.1)$$

Таблиця 3.1

Вихідні дані для розрахунку ЧПМ
АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за 2024 рік, млрд грн. [табл 2.1]

Показники	2023	2024	Середнє число
Грошові кошти та їх еквіваленти	152,2	151,8	152,0
Кредити та аванси банкам	134,2	86,6	110,4
Кредити та аванси клієнтам	92,0	112,8	102,4
Інвестиційні папери за справедливою вартістю	100,3	110,7	105,5
Інвестиційні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	171,5	204,2	187,9
Інвестиційні папери за амортизованою собівартістю	-	60,6	30,3
Разом	650,2	726,7	688,45

Чиста процентна маржа ПриватБанку склала 9,72% , що свідчить про достатньо високий рівень ефективності процентної політики банку. Це означає, що на кожну гривню прибуткових активів банк отримує 9,7 копійок чистого процентного доходу. Такий результат є позитивним, адже перевищує середній норматив по банківській системі за 2024 рік – 7,6% [42], а також перевищує свої ж показники минулих років: 2021 – 8,7%; 2020 – 7,4%; проте є меншим за показники останніх двох років: 2023 – 10,2%; 2022 – 9,8% [43].

В сучасних умовах економічної нестабільності та воєнного стану особливої актуальності для АТ КБ «ПРИВАТБАНК» набуває формування ефективної системи управління активами та пасивами. Значні коливання процентних ставок, зміни структури депозитної бази, які були нами проаналізовані у підпункті 2.2, а також підвищена мінливість фінансових ринків вимагають від банку гнучкої та збалансованої політики. Зважаючи на масштаби діяльності ПриватБанку, його роль у фінансовій системі та специфіку

ресурсної бази, ефективне поєднання стратегій управління активами й пасивами є необхідною умовою збереження ліквідності, прибутковості та фінансової стійкості.

На нашу думку, для досягнення таких цілей доцільним є реалізація таких стратегій:

- а) стратегія управління строковою структурою активів та пасивів;
- б) стратегія підтримання ліквідності та формування високоліквідного портфеля;
- в) стратегія оптимізації вартості фондування;
- г) стратегія управління процентним ризиком;
- д) стратегія управління капіталом і ризиками.

Застосування наведених стратегій дозволить банку зменшити дисбаланс між активами та пасивами, забезпечити стаке фінансування діяльності, підтримати нормативи ліквідності та знизити ризики, пов'язані з коливаннями ринкових показників. Короткий взаємозв'язок проблем управління активами і пасивами, відповідними стратегіями їх вирішення і очікуваними результатами подано у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Взаємозв'язок між проблемами, стратегіями та результатами
для АТ КБ «ПРИВАТБАНК» [44]**

Проблема	Стратегія	Результат
Наявність строкових розривів між активами та пасивами	Управління структурою активів і пасивів	Узгодження строків розміщення та залучення коштів, зниження ризику ліквідності

Продовження табл. 3.2

Проблема	Стратегія	Результат
Залежність від короткострокових депозитів і ризик відтоку ресурсів	Підтримання ліквідності та формування високоліквідного портфеля	Підвищення рівня ліквідності та здатності банку виконувати зобов'язання в повному обсязі
Зростання вартості залучених ресурсів і тиск на прибутковість	Оптимізація вартості фондування	Зниження собівартості пасивів підвищення чистої процентної маржі
Висока чутливість прибутковості до змін процентних ставок	Управління процентним ризиком	Стабілізація процентної маржі та зменшення впливу ринкових коливань
Необхідність забезпечення достатності капіталу та фінансової стійкості	Управління капіталом і ризиками	Зміцнення фінансової стійкості, покращення показників платоспроможності та нормативів адекватності капіталу

Ефективне управління строковою структурою активів і пасивів є одним із ключових інструментів забезпечення фінансової стабільності банку. Основна мета даної стратегії полягає у досягненні відповідності строків погашення активів строкам виконання зобов'язань за пасивами, що дає змогу уникнути дефіциту ліквідності та підвищити платоспроможність установи. Для ПриватБанку ця стратегія є особливо важливою, оскільки значна частка депозитів має короткостроковий характер, що формує ризик виникнення строкового розриву. Узгодження строків між залученими ресурсами та розміщеними активами дозволяє банку мінімізувати ризики

неплатоспроможності та забезпечити стабільне фінансування кредитних операцій.

У сучасних умовах АТ КБ «ПРИВАТБАНК» реалізує цю стратегію через збалансування обсягів коротко- та довгострокових активів, а також диверсифікацію джерел ресурсів. Зокрема, банк поступово нарощує кредитний портфель при одночасному збереженні достатнього рівня ліквідних коштів, що свідчить про контрольований підхід до формування строкової структури активів, див. табл. 2.1. Реалізація цієї стратегії забезпечує підтримання стабільності фінансових потоків, що є необхідним для виконання банком своїх зобов'язань перед клієнтами навіть в умовах підвищених економічних ризиків.

Забезпечення стабільної ліквідності є базовою передумовою ефективного управління активами й пасивами банку. Ця стратегія спрямована на підтримання оптимального співвідношення між прибутковістю активів і можливістю їх швидкої трансформації у грошові кошти без значних втрат. Для ПриватБанку, як системно важливого банку, високий рівень ліквідності має пріоритетне значення, адже він гарантує безперебійність розрахунків, виконання зобов'язань і збереження довіри клієнтів.

У період 2022-2024 рр. банк значно збільшив обсяги грошових коштів та їх еквівалентів, а саме із 49,9 млрд грн. до 151,8 млрд грн., що свідчить про посилення його ліквідної позиції, див. табл. 2.1. Такий підхід забезпечує гнучкість у реагуванні на зміну попиту на готівку, коливання депозитних надходжень і можливі відтоки ресурсів. Формування високоліквідного портфеля дозволяє банку не лише дотримуватись нормативів ліквідності, але й зміцнювати власну фінансову стійкість у періоди ринкових коливань.

Оптимізація вартості фондування передбачає зниження середньої ціни залучених ресурсів при одночасному збереженні їх стабільності. Основним завданням цієї стратегії є забезпечення балансу між вартістю залучення коштів і дохідністю активних операцій, що прямо впливає на рівень чистої процентної маржі.

У сучасних умовах банк реалізує цю стратегію через оптимізацію депозитної політики, впровадження цифрових інструментів для залучення нових клієнтів та автоматизацію управління процентними ставками. Збільшення обсягів клієнтів майже вдвічі, а саме з 312,6 млрд грн. у 2020 році до 621,4 млрд грн. у 2024 році свідчить про успішну реалізацію політики залучення ресурсів за конкурентною ціною та підвищення довіри населення, див. табл. 2.4. Це, у свою чергу, позитивно вплинуло на збереження стабільної маржі та підвищення загальної ефективності використання пасивів.

Управління процентним ризиком є важливою складовою системи управління активами та пасивами, адже зміни процентних ставок безпосередньо впливають на прибутковість банківської діяльності. Основною метою даної стратегії є мінімізація впливу коливань ринкових ставок на чисту процентну маржу банку. В умовах підвищених коливань ринку ПриватБанк змушений підтримувати збалансовану структуру активів і пасивів за рівнем чутливості до процентних змін, щоб мати можливість уникати зниження дохідності при зміні ставок за кредитами чи депозитами.

Достатність капіталу є фундаментом фінансової стійкості банку, тому стратегія управління капіталом спрямована на підтримання оптимального співвідношення власного капіталу до ризикових активів. Її реалізація забезпечує не лише дотримання регуляторних вимог, а й формує запас міцності для покриття непередбачуваних збитків.

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» демонструє стабільну позитивну динаміку капіталу, за період 2020-2024 рр. його обсяг зріс із 53 млрд грн. до 99,4 млрд грн., див. табл. 2.3. Це свідчить про послідовну політику банку щодо підвищення власної капіталізації та створення резервів для покриття потенційних ризиків. У сучасних умовах реалізація такої стратегії спрямована на підтримання високої платоспроможності, зміцнення довіри клієнтів і підвищення стійкості банку до зовнішніх шоків.

Серед запропонованих стратегічних напрямів управління активами та пасивами АТ КБ «ПРИВАТБАНК» особливої уваги потребує вдосконалення

системи управління процентним ризиком. Незважаючи на наявність відповідних регламентів і процедур, ефективність їх практичної реалізації залишається ключовим чинником, що визначає стабільність ЧПМ та рівень прибутковості банку в умовах коливання ринкових ставок.

Для кількісного підтвердження впливу процентного ризику на показники прибутковості доцільно провести аналіз структури активів і пасивів ПриватБанку за строками чутливості до змін процентних ставок. Такий підхід дає змогу визначити процентний геп, який характеризує різницю між обсягом активів і зобов'язань, ставки за якими можуть бути переглянуті протягом певного періоду. На основі офіційних даних річного звіту АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за 2024 рік, які наведені у таблиці 3.3 проведено оцінку концентрації процентного ризику.

Таблиця 3.3

Концентрація процентного ризику
АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2024 році, млрд грн. [41]

Період чутливості	Усього активів	Усього зобов'язань	Чиста невідповідність процентних ставок	Оцінка позиції
До 1 місяця	265,8	555,1	-289,3	Негативна
1-3 місяці	22,7	32,6	-9,9	Негативна
3-12 місяців	75,9	32,5	+43,4	Позитивна
Понад 1 рік	329,9	8,8	+321,1	Позитивна
Разом	694,3	629	+65,3	Позитивна

Дані свідчать, що ПриватБанк має значний короткостроковий негативний геп у розмірі близько 299,1 млрд грн., що вказує на домінування короткострокових зобов'язань над активами. Це означає, що при підвищенні ринкових процентних ставок витрати банку на обслуговування пасивів можуть

зрости швидше, ніж дохідність активів, що спричинить зниження процентної маржі. Водночас у середньо- та довгостроковому періоді банк має перевагу за обсягом чутливих активів, що може позитивно вплинути на прибутковість у разі стійкого зростання ринкових ставок.

Для кількісної оцінки чутливості чистої процентної маржі до змін процентних ставок проведено сценарне моделювання у таблиці 3.4. У розрахунку враховано короткостроковий геп до трьох місяців у розмірі – 299,1 млрд грн. та загальний обсяг активів банку 694,3 млрд грн.

Зміна чистого процентного доходу обчислюється за формулою:

$$\Delta\text{ЧПД} = \text{Геп} \times \Delta\text{С} \quad (3.2)$$

де $\Delta\text{ЧПД}$ – зміна чистого процентного доходу;

Геп – різниця між обсягом чутливих до ставки активів і зобов'язань;

$\Delta\text{С}$ – зміна середньої ринкової процентної ставки.

Відносна зміна чистої процентної маржі визначається співвідношенням:

$$\Delta\text{ЧПМ} = \frac{\Delta\text{ЧПД}}{A} \times 100 \quad (3.3)$$

де $\Delta\text{ЧПМ}$ – зміна чистої процентної маржі;

A – загальний обсяг активів банку.

Таблиця 3.4

**Сценарний аналіз впливу зміни процентних ставок
на чисту процентну маржу АТ КБ «ПРИВАТБАНК»**

Сценарій зміни ставок	Короткостроковий Геп, млрд грн.	Зміна чистого процентного доходу, млрд грн.	Зміна чистої процентної маржі, %	Очікуваний ефект
-1	-299,1	+2,99	+0,43	Зростання маржі при зниженні ставок
+1	-299,1	-2,99	-0,43	Зниження маржі при підвищенні ставок

Отже, можна зробити висновок, що короткостроковий негативний геп є джерелом потенційних втрат у разі швидкого підвищення ставок, тому пропонується посилення контролю та вдосконалення стратегії управління процентним ризиком. Натомість на середньо- та довгостроковому періоді позитивний процентний геп забезпечує можливість поступового відновлення рівня чистої процентної маржі в умовах тривалого підвищення ринкових ставок.

На нашу думку, підвищення ефективності управління процентним ризиком слід реалізувати в наступних практичних напрямках:

а) зменшення короткострокового негативного гепу шляхом подовження строковості депозитних зобов'язань та (або) збільшення частки активів із плаваючими ставками;

б) регулярне проведення геп-аналізу й сценарного тестування при змінах ринкових ставок;

в) коригування політики ціноутворення з метою балансування дохідності активів і вартості пасивів;

г) встановлення внутрішніх лімітів на величину процентного гепу для основних часових інтервалів та їх моніторинг.

Таким чином, застосування оновленої стратегії управління процентним ризиком сприятиме збереженню стабільності чистої процентної маржі та забезпеченню сталого рівня прибутковості банку навіть за умов підвищення мінливості фінансового ринку.

Висновки до розділу 3

Підводячи підсумки, зазначимо, що в процесі визначення шляхів підвищення ефективності управління активами та пасивами АТ КБ «ПРИВАТБАНК» було сформульовано такі основні результати та рекомендації:

1. Здійснений аналіз показав, що стабільність фінансових результатів ПриватБанку значною мірою залежить від рівня якості управління процентним ризиком та структури балансу. Виявлений короткостроковий негативний геп близько 299,1 млрд грн. свідчить про домінування короткострокових зобов'язань над активами, що підвищує чутливість банку до коливань ринкових ставок. Зменшення цього гепу дозволить знизити ризик втрат процентної маржі та стабілізувати прибутковість банку.

2. Запропоновано комплекс практичних заходів щодо підвищення ефективності управління процентним ризиком. Зокрема доцільним є подовження строковості депозитних зобов'язань, збільшення частки активів із плаваючими ставками, проведення регулярного геп-аналізу та сценарного моделювання, удосконалення внутрішніх лімітів процентного ризику, а також коригування політики ціноутворення з урахуванням змін ринкових умов.

ВИСНОВКИ

В умовах воєнного стану, функціонування банківської системи України вимагає від фінансових установ особливої гнучкості та здатності до ефективного управління власними активами й пасивами, адже від злагодженості цього процесу залежить не лише прибутковість окремого банку, а й стабільність грошово-кредитної системи країни. У зв'язку із цим, питання формування дієвих стратегій управління активами та пасивами набуває особливого значення в контексті сучасних викликів економіки.

Нами проведене комплексне дослідження теоретичних, аналітичних та практичних аспектів управління активами та пасивами банків. Метою дослідження було обґрунтування теоретичних засад, оцінка практичних аспектів і визначення напрямів удосконалення стратегій управління активами та пасивами банків. Поставлені завдання були виконані, що дало змогу сформулювати такі узагальнені висновки.

У першому розділі теоретично обґрунтовано сутність, мету та завдання управління активами й пасивами банку як ключового елементу його фінансової стійкості. Доведено, що ефективне управління активами та пасивами – це не лише технічна функція балансування ліквідності, а й стратегічний інструмент забезпечення стабільності, прибутковості і конкурентоспроможності банку. Узагальнення нами наукових підходів вітчизняних і зарубіжних авторів до визначення поняття «управління активами і пасивами банку» допомогло дати дефініцію терміну, як системі цілеспрямованих дій, що забезпечують оптимальне співвідношення між прибутковістю, ризиком і ліквідністю за умов динамічного зовнішнього середовища. З'ясовано, що у сучасних умовах, особливо під час дії воєнного стану, управління активами й пасивами набуває стратегічного значення, оскільки саме від його якості залежить рівень довіри вкладників, інвесторів і партнерів до банківської установи.

У цьому ж розділі досліджено структуру активних і пасивних операцій банку, окреслено їх зміст і роль у формуванні фінансової стійкості. Визначено,

що активні операції охоплюють кредитну, інвестиційну, валютну, фондову та інші діяльності, спрямовані на розміщення ресурсів й одержання прибутку. У свою чергу, пасивні операції формують ресурсну базу, яка забезпечує ці активи. Доведено, що на сучасному етапі розвитку банківської системи України суттєвий вплив на обидва напрямки має цифровізація, а саме розширення дистанційних каналів, впровадження мобільного банкінгу, електронного документообігу та автоматизованих процесів оцінки кредитоспроможності клієнтів. Вказані зміни підвищують ефективність управління ліквідністю, зменшують операційні витрати, проте водночас потребують вдосконалення кібербезпеки та контролю ризиків.

На додачу, у першому розділі систематизовано основні методи оцінювання ефективності управління активами й пасивами: горизонтальний, вертикальний, факторний та коефіцієнтний аналізи. Показано, що комплексне використання цих методів дозволяє оцінити динаміку фінансових показників і виявити ключові чинники впливу на ефективність банку. Особливої уваги приділено таким показникам, як чиста процентна маржа (ЧПМ), рентабельність активів (ROA) та рентабельність власного капіталу (ROE), які виступають критеріями успішності реалізації політики управління балансом банківської установи. У межах аналізу ліквідності необхідно враховувати класифікацію високоліквідних активів за рівнями якості та встановлені для них регуляторні обмеження, що визначають баланс між дохідністю та здатністю банку швидко виконувати свої зобов'язання. Важливим аспектом є також відмінність між номінальними строками розміщення ресурсів та їх фактичною поведінковою строковістю, яка впливає на оцінку стабільності фінансування. Слід відзначити й обмеження традиційного ГЕП аналізу, що зумовлює потребу комбінувати його з методами оцінювання чутливості капіталу та доходу до зміни процентних ставок для отримання цілісної картини ризиків.

У другому розділі проведено аналітичну оцінку ефективності управління активами та пасивами на прикладі АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Досліджено динаміку активів, пасивів та власного капіталу за 2020-2024 рр. та визначено

тенденції їх структурних змін. З'ясовано, що за досліджуваний період обсяг активів банку майже подвоївся, що свідчить про стабільне зростання фінансового потенціалу установи. Встановлено, що найбільший приріст припадає на грошові кошти та їх еквіваленти, кредити іншим банкам, а також інвестиційні папери за амортизованою собівартістю, а отже банк цілеспрямовано зміщує акценти у сторону підвищення ліквідності та надійності портфеля, що є стратегічно виправданим у воєнний час.

Аналіз кредитного портфеля характеризується зростанням кредитування як фізичних, так і юридичних осіб, що свідчить про активну роль банку у підтриманні платоспроможності населення та бізнесу. При цьому простежується тенденція до обережної диверсифікації кредитних ризиків і зміцнення якісної структури портфеля.

Оцінка управління пасивами засвідчила, що ПриватБанк ефективно формує ресурсну базу переважно за рахунок коштів клієнтів. Зазначено, що їх обсяг за аналізований період зріс майже вдвічі, що є результатом високого рівня довіри вкладників і гнучкої депозитної політики банку. Водночас АТ КБ «ПРИВАТБАНК» демонструє стабільне нарощення власного капіталу, що забезпечує виконання нормативів достатності капіталу і стійкість до кризових коливань. В свою чергу, аналіз показників ліквідності, прибутковості та структури капіталу підтвердив ефективність обраної стратегії управління балансом, орієнтованої на оптимізацію ризику та доходності. Аналіз динаміки нормативів НБУ засвідчив, що у 2020-2024 рр. ПриватБанк зберігав достатню капітальну стійкість і високий рівень ліквідності, кредитні та інвестиційні ризики залишалися контрольованими. Проте, у 2024 році спостерігається зниження достатності регулятивного капіталу та перевищення нормативу відкритої довгої валютної позиції, що свідчить про підвищений валютний ризик і потребу в уважнішому управлінні капіталом. Також варто наголосити на структурних змінах у депозитному портфелі, зокрема зростанні частки високоліквідних зобов'язань, що має неоднозначний вплив на стабільність фінансування.

У третьому розділі встановлено, що рівень результативності діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» напряду залежать від якості управління процентним ризиком, структури балансу та здатності банку підтримувати оптимальне співвідношення між ліквідністю, дохідністю і ризиком. Завдяки аналізу активів і пасивів доведено, що наявний короткостроковий негативний геп який свідчить про домінування короткострокових зобов'язань і підвищену чутливість до коливань ринкових ставок. Для забезпечення фінансової стійкості й зменшення процентного ризику доцільно зменшити цей дисбаланс шляхом подовження строковості депозитних ресурсів, диверсифікації джерел фінансування, а також збільшення частки активів із плаваючими процентними ставками.

Запропоновані напрями вдосконалення системи управління активами й пасивами передбачають впровадження регулярного геп-аналізу, сценарного моделювання, вдосконалення системи внутрішніх лімітів і моніторингу процентних ризиків. Крім того, важливою умовою підвищення ефективності є адаптація цінової політики до змін ринкових умов, оптимізація джерел фінансування і забезпечення балансу між коротко- та довгостроковими активами.

Узагальнюючи, можна дійти висновку, що поставлена у кваліфікаційній роботі мета досягнута повністю, у роботі розкрито економічну сутність управління активами й пасивами, досліджено його реалізацію на практиці на прикладі АТ КБ «ПРИВАТБАНК», обґрунтовано конкретні шляхи вдосконалення цього процесу з урахуванням сучасних умов функціонування фінансового сектору України.

Отримані результати мають як наукове, так і прикладне значення. З наукової точки зору, уточнено поняття теми, систематизовано підходи до оцінювання ефективності управління активами і пасивами та запропоновано вдосконалену модель їх балансування, що враховує взаємозв'язок між чистою процентною маржею, структурою балансу та факторами ризику. Практична ж цінність одержаних результатів полягає в можливості їх застосування у діяльності банківських установ для вдосконалення механізмів управління.

Достовірність одержаних результатів підтверджується використанням офіційної фінансової звітності АТ КБ «ПРИВАТБАНК», статичних даних Національного банку України, сучасних методів економічного аналізу та логічної узгодженості теоретичних положень із практичними висновками. Таким чином, сформульовані у роботі висновки та рекомендації можуть бути використані банками у процесі стратегічного планування діяльності фінансових установ, розробленні політик управління активами й пасивами, а, окрім, у навчальному процесі під час викладання дисциплін фінансово-банківського спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азізова К. М., Тисячна Ю. С.. Управління активами і пасивами банку: сутність та методичні підходи. / Харків: Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2019. 19 с. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/12083/1/%D0%90%D0%B7%D1%96%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9A.%D0%9C.%D0%91%D0%A1%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%201.pdf> (дата звернення: 16.10.2025)
2. Литвинюк О. В. Вплив фінансової інтеграції та глобалізації на процеси управління активами та пасивами банківських установ. С. 312–313. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/56824dac-36a3-4017-a162-c50fd1f5741d> (дата звернення: 16.10.2025)
3. Choudhry M. Bank Asset-Liability and Liquidity Risk Management. Asset and Liability Management Handbook. Palgrave Macmillan, 2011. С. 15–61. URL: https://doi.org/10.1057/9780230307230_2 (дата звернення: 16.10.2025)
4. Ярошенко С. ЩОДО ПОНЯТТЯ «УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКУ». Наукові перспективи (Naukovì perspektivi). 2024. № 9(51). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-852-862](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-852-862) (дата звернення: 17.10.2025).
5. Литвинюк О. В. Методичні підходи до визначення основних етапів розвитку процесів управління активами та пасивами банківських установ України. Young Scientist. 2014. Т. 7, № 2. С. 41–44
6. Гуцал І. С. Функціонування кредитного механізму в Україні в перехідний до ринку період. / Збруч, 1999. 312 с.
7. Мишкін Ф. С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків. 1999. 967 с. / пер. з рос. С. Панчишин.
8. Савлук М. І., Мороз А. М., Лазепко І. М. та 86 ін. Гроші та кредит: навчальний посібник / Київ. КНЕУ. Київ, 2011. 589 с. / за наук. ред. М. І. Савлука.

9. Глущенко Ю. А., Ведмідь М. О. Діджиталізація та цифрові трансформації банківської системи України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. / Київ, 2022. С 4. С. 80–89. URL: <https://doi.org/10.32886/instzak.2022.04.09> (дата звернення: 20.10.2025)
10. Ткаченко О. Вплив цифровізації на трансформацію банківського сектору. Вісник економіки, 2024. № 4. С. 105–121. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2024.04.105> (дата звернення: 20.10.2025)
11. Шелудько С. А. Цифровізація банківської діяльності в Україні як виклик і рушій у забезпеченні фінансової безпеки. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, 2025. № 18. 5 с. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-18-08-07> (дата звернення: 20.10.2025)
12. Бурковська А. В., Малиновська І. О. Стан розвитку активних операцій в банківській системі України. Наукові праці. Економіка, Вип. 290, Т. 302, 2017. С. 27–32.
13. Малиновська І. О. Сутність активних операцій комерційних банків. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», 2017. № 6. С. 145–152. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/malinovskaya.pdf> (дата звернення: 21.10.2025).
14. Jagtiani J., Lemieux C. Fintech Lending: Financial Inclusion, Risk Pricing, and Alternative Information. 2017. С. 46.
15. ОТП Банк використовує новітні технології для розвитку послуг факторингу. Interfax Ukraine. URL: <https://interfax.com.ua/news/press-release/962531.html> (дата звернення: 21.10.2025).
16. Ганзюк С.М., Калініченко Т.О. Цифрова трансформація в банківському бізнесі. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету, 2023. № 2 (7). С. 12–27.
17. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (МСФЗ 9). Фінансові інструменти : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text (дата звернення: 29.11.2025).

18. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (МСФЗ 9). Фінансові інструменти. С. 150. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS_9_Ukrainian-compressed.pdf (дата звернення: 29.11.2025).

19. Basel committee on Banking Supervision: LCR, LCR30. Bank for international settlements: 2019. С.17. URL: https://www.bis.org/basel_framework/chapter/LCR/30.htm (дата звернення: 29.11.2025).

20. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах : Постанова Нац. банку України від 11.06.2018 № 64 : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (дата звернення: 29.11.2025).

21. Мешенко Н. Вимоги до управління процентним ризиком банківської книги. Національний банк України. Київ: 2018. С. 6. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Vimogi_upravlinnya_procentnim_rizikom_bank_knigi_2018-09-18_19_pr.pdf?v=14 (дата звернення: 29.11.2025).

22. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Нац. банку України від 28.08.2001 № 368 : станом на 31 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 29.11.2025).

23. Доліна І. Фінансовий аналіз: основні види та коефіцієнти. Activ Financial Academy. URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/finansovij-analiz-osnovni-vidi-ta-koeficiyenti> (дата звернення: 21.10.2025).

24. Грабовецький Б. Є., Шварц І. В. Фінансовий аналіз та звітність: навчальний посібник. / Вінниця: ВНТУ, 2011. С. 282. URL: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2024/LAN/Hrabovetsky_P1_2011_281.pdf (дата звернення: 21.10.2025).

25. Коломієць А., Даниленко О. Облік та контроль податкових процесів. Матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Облік, оподаткування і контроль управління». / Кропивницький: ЦНТУ, 2022.

С. 169–171. URL: <https://kntu.kr.ua/file/content/8116/materialy-ii-mizhnarodnoi-naukovo-praktychnoi-internet-konferentsii-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity-i-uchnivskoi-molodi-oblik-opodatкування-i-kontrol-v-upravlinni-24-lystopada-2022-r-.pdf> (дата звернення: 22.10.2025).

26. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності: навчальний посібник. / Київ: Центр учбової літератури, 2008. 486 с. URL: <https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/book/b-138.pdf> (дата звернення: 22.10.2025).

27. Вінниченко О. В. Ліквідність банку: сутність, фактори впливу та методи оцінки. БІЗНЕСІНФОРМ, 2024. № 4. С. 199–206. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-4-199-206> (дата звернення: 22.10.2025).

28. Яремчук О. В., Ларіонова К. Л. Аналіз достатності власного капіталу банку. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice, 2011. № 1 (10). С. 6. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i10.29107> (дата звернення: 22.10.2025).

29. Memmel C., Heckmann-Draisbach L. Banks' Net Interest Margin and Changes in the Term Structure. 2022. 21 с. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/conferences/shared/pdf/20220929_wg_stress_testing/HeckmannDraisbach_Publication.en.pdf (дата звернення: 22.10.2025).

30. Hanweck G., Ryu L. The Sensitivity of Bank Net Interest Margins and Profitability to Credit, Interest-Rate, and Term-Structure Shocks Across Bank Product Specializations. 2005. 76 с. URL: <https://www.fdic.gov/analysis/archived-research/working-papers/2005/wp2005-02.pdf> (дата звернення: 22.10.2025).

31. Changes in Monetary Policy and Banks' Net Interest Margins: A Comparison across Four Tightening Episodes. Board of Governors of the Federal Reserve System. URL: <https://www.federalreserve.gov/econres/notes/feds-notes/changes-in-monetary-policy-and-banks-net-interest-margins-a-comparison-20190419.html> (дата звернення: 22.10.2025).

32. Demirgüç-Kunt, A., Huizinga, H. Determinants of commercial bank interest margins and profitability: Some international evidence. The World Bank Economic Review, 1999. № 13(2), С. 379–408.

33. Principles for the management and supervision of interest rate risk. Bank for international settlements: 2004. С. 44. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs108.pdf> (дата звернення: 29.11.2025).

34. Basel committee on banking supervision: standarts, interest rate risk in the banking book. Bank for international settlements: 2016. С. 51. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d368.pdf> (дата звернення: 29.11.2025).

35. Савченко Т.Г. Банківська система у формуванні та підтриманні рівноважних станів в економіці: монографія. ДВНЗ “УАБС НБУ”. Суми: 2012. С. 370. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/90efdcc6-92b7-4009-aae1-3c5270782e37/content> (дата звернення: 29.11.2025).

36. Національний банк впроваджує новий норматив для банків – коефіцієнт покриття ліквідністю LCR. Національний банк України. 2018. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vprovadjuje-noviy-normativ-dlya-bankiv--koefitsiyent-pokrittya-likvidnistyu-lcr> (дата звернення: 29.11.2025).

37. Про схвалення Методики розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR) : Рішення Нац. банку України від 24.12.2019 № 1001-рш : станом на 30 лип. 2021 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/24122019_1001-rsh.pdf?v=14 (дата звернення: 29.11.2025).

38. Консолідована фінансова звітність АТ КБ «ПРИВАТБАНК». 2021. 130 с. URL: https://static.privatbank.ua/files/doc1_09092022.pdf (дата звернення: 24.10.2025).

39. Консолідована фінансова звітність АТ КБ «ПРИВАТБАНК». 2022. 141 с. URL: https://static.privatbank.ua/files/dod2_01052023_2022.pdf (дата звернення: 24.10.2025).

40. Консолідована фінансова звітність АТ КБ «ПРИВАТБАНК». 2023. 187 с. URL: https://static.privatbank.ua/files/Richnyy_zvit_za_2023.pdf (дата звернення: 24.10.2025).

41. Консолідована фінансова звітність АТ КБ «ПРИВАТБАНК». 2024. 190 с. URL: <https://static.privatbank.ua/files/ConsolidatedFinZvit2024.pdf> (дата звернення: 24.10.2025).
42. Національний банк України. Огляд фінансового сектору. 2024. 17 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Finsector_review-seminar_11-2024.pdf?v=10 (дата звернення: 02.11.2025).
43. Основні фінансові дані Приватбанку. Bankografo+. URL: <http://plus.bankografo.com/banks/privatbank.html> (дата звернення: 02.11.2025).
44. Положення банківської групи «ПРИВАТБАНК» про систему управління ризиками. Публічне акціонерне товариство комерційний банк «ПРИВАТБАНК». URL: https://static.privatbank.ua/files/Polozheniye_po_upravleniyu_riskami.pdf (дата звернення: 04.11.2025).

ДОДАТКИ